

Tuin- en Landschapsinrichting

Hogeschool Van Hall Larenstein

*Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
30 en 31 mei 2012*

Utrecht
november 2012
www.AeQui.nl

Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting.....	4
Colofon	6
Inleiding	7
1. Beoogde eindkwalificaties	9
2. Onderwijsleeromgeving.....	13
3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	25
Bijlagen	31
Bijlage 1 Visitatiecommissie	32
Bijlage 2 Programma visitatie	35
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens	38
Bijlage 4 Eindkwalificaties.....	39
Bijlage 5 Programmaoverzicht.....	43
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen.....	48

Samenvatting

Op 30 en 31 mei 2012 is de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **goed**.

Hogeschool Van Hall Larenstein is een hogeschool die zich met het opleidingsaanbod richt op natuur en omgeving, de gezondheid van mens en dier en verantwoord ondernemerschap.

De opleiding Tuin- en Landschapsinrichting (hierna: T&L) is een vierjarige Bachelorstudie (240 EC), die zowel in voltijd als in deeltijd te volgen is. De opleiding is ontstaan vanuit de middelbare beroepsopleiding voor de groensector in Boskoop. Bijna zeshonderd vol- en deeltijdstudenten volgen de opleiding. De bacheloropleiding kent vier majors: Landschapsarchitectuur, Tuinarchitectuur (beide gericht op 'ontwerpen'), Realisatie Tuin- en Landschapsinrichting (Realisatie T&L, gericht op 'techniek') en Management buitenruimte (gericht op 'beheer').

Sinds 2011 biedt de opleiding ook een Associate degree aan (hierna: Ad). Deze is tevens in voltijd en in deeltijd te volgen, en kent drie afstudeerprofielen: Ontwerper/visualisator, Werkvoorbereider/calculator en Beheerder openbare ruimte. De instroom omvatte in het afgelopen jaar in totaal 54 studenten: dertig voltijd-studenten en 24 deeltijdstudenten.

De beoogde eindkwalificaties

De visitatiecommissie kwalificeert de beoogde eindkwalificaties als **voldoende**. De opleiding T&L is de enige hbo-opleiding in Nederland die zich specifiek richt op het vakgebied van de Landschapsarchitectuur. De kwalificaties voor zowel de bachelor als de associate degree zijn zichtbaar verweven met de Dublin descriptor, respectievelijk de Dublin descriptor Short cycle.

De visitatiecommissie is van mening dat de eindkwalificaties alle actueel en relevant zijn. De competenties zijn passend voor zowel elk van de vier majors in de bachelor als voor de drie richtingen binnen de Associate degree.

De visitatiecommissie heeft er veel waardering voor dat het werkveld zo intensief wordt betrokken bij de beoordeling van eindproducten. Door de studenten te laten werken aan realistische projecten uit het beroepsdomein, maar ook door de activiteiten van de docenten in het werkveld, de stages en de afstudeeropdracht worden zowel niveau als praktijkoriëntatie geborgd. Zo houdt de opleiding voeling met ontwikkelingen in het werkveld en veranderende wensen en eisen van werkgevers ten aanzien van toekomstige afgestudeerden.

De plannen die de opleiding heeft ter verdere explicitering van de eindkwalificaties, zoals de concretisering van de algemene competenties in de bacheloropleiding en het verder specificeren van het beroepsprofiel van de Associate degree, acht de visitatiecommissie zinnig.

De onderwijsleeromgeving

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **goed**. Het programma dekt de eindkwalificaties adequaat. De inhoud van de majors is in alle gevallen actueel en heeft een duidelijk zichtbare hbo-oriëntatie. Het docentencorps is goed: docenten beschikken over relevante en actuele praktijkkennis, wat zeer gewaardeerd wordt door de studenten. De complexiteit van het programma neemt toe naarmate de opleiding vordert. Dit geldt ook voor de mate van zelfsturing die van de student wordt verwacht. Het landgoed Larenstein vormt binnen de opleiding een bijzondere leeromgeving in de ogen van de visitatiecommissie.

De rol en functie van de integrale opdracht aan het einde van het tweede jaar vindt de visitatiecommissie waardevol. Niet alleen vormt het een toetsmoment, waarin de brede basis van de eerst twee jaren samenkomt, tevens is het functioneel als selectie-instrument in relatie tot de majorkeuze van de bachelorstudenten.

Mede gezien de ontwikkelingen op de Nederlandse arbeidsmarkt verplaatst de focus van het werkveld van met name de ontwerp majors zich in toenemende mate van nationale naar internationale context. De sfeer binnen de opleiding wordt door alle betrokkenen geprezen.

De toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **goed**.

Het huidige toetsbeleid van de opleiding is adequaat vormgegeven. VHL-breed toetsbeleid zal met ingang van studiejaar 2012/2013 worden ingevoerd. De scripties die de visitatiecommissie heeft ingezien representeren keurig en duidelijk het bachelorniveau, de becijfering is reëel. Bij de beoordeling van de scripties wordt het werkveld nauw betrokken. De visitatiecommissie heeft hier lof voor. De visitatiecommissie hecht veel belang aan het goede eindniveau van de scripties die zowel onderzoeksmatig als praktisch in orde zijn en komt daardoor tot het totaaloordeel *goed*.

Aanbevelingen

De visitatiecommissie heeft een degelijke opleiding aangetroffen die zeker bruikbare beroepsbeoefenaren aflevert.

De commissie ziet dat bij dit soort opleidingen altijd een dilemma is tussen de creatieve ingenieursaanpak en de kunstzinnig ontwerpaanpak. De commissie heeft in de opleiding T&L een goede ingenieursopleiding aangetroffen. De commissie raadt de opleiding aan om toch de oriëntatie op kunst en cultuur te versterken. Een initiatief als Modelling and Design bij Tuinarchitectuur is een goed voorbeeld dat navolging verdient.

Alle standaarden van het NVAO kader zijn positief beoordeeld (voldoende en goed) en op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting.

Namens de voltallige visitatiecommissie,

Utrecht, november 2012

Ir. R.S. Kloosterman
Voorzitter

A.J.C. van Noort MScMC
Secretaris

Binnen de T&L-opleiding wordt de studenten geleerd in het werkveld het cement te zijn tussen de disciplines. Feitelijk is er nu één niveau waarop de opleiding samenwerkt, namelijk met aanpalende vakgebieden zoals verkeerskunde en stedenbouwkunde. De visitatiecommissie ziet echter ook mogelijkheden om op nog twee niveaus samen te werken. In de eerste plaats intern, met een aantal opleidingen op de locatie Velp van VHL die ook relevant zijn, zoals Land- en Watermanagement. Daarnaast is een samenwerking met meer radicalen zoals in de kunst een interessante verbreding voor de T&L-opleiding om de creativiteit te stimuleren binnen het meer ingenieursachtige karakter van de opleiding.

De visitatiecommissie heeft gezien dat de opleiding internationale elementen bevat, maar het is wat de visitatiecommissie betreft wenselijk de rol en functie van internationalisering binnen het programma, met name in relatie tot de content, verder te concretiseren.

Schriftelijke communicatie en beknopt formuleren zijn kwaliteiten die in het werkveld gewaardeerd worden. De visitatiecommissie vindt, mede naar aanleiding van de wisselende kwaliteit van taalgebruik in diverse studentproducten, dat hiervoor meer aandacht mag komen gedurende opleiding; de focus van communicatieve vaardigheden ligt nu voornamelijk op vergadertechnieken (voorzitten, notuleren etc.) en presenteren van ontwerpen en plannen.

Colofon

Instelling en opleiding

Instelling: Hogeschool Van Hall Larenstein
Adres: Larensteinselaan 26a, 6882 CT te Velp
Telefoon: (026) 369 56 95
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: aangevraagd

Opleiding: B Tuin- en Landschapinrichting
Ad Tuin- en Landschapinrichting
Niveau: HBO Bachelor, respectievelijke Associate degree
Aantal studiepunten: 240 EC, respectievelijk 120 EC
Afstudeerrichtingen: Landschapsarchitectuur
Management buitenruimte
Realisatie tuin- en landschapsarchitectuur
Tuinarchitectuur
Tuin- en Landschapinrichting (Ad)

Titel: Bachelor Tuin- en Landschapinrichting, respectievelijk Associate degree Tuin- en Landschapinrichting
Locatie: Velp
Variant: Voltijd, deeltijd (zowel bachelor als associate degree)
Croho-nummer: 34220 en 80068
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3.

Voor kwaliteit verantwoordelijke bestuurder: de heer G. Jeuring (opleidingsdirecteur a.i.)
Contactpersoon met betrekking tot kwaliteit van de opleiding: de heer B. Schulte
Contactgegevens (E-mail): ben.schulte@wur.nl

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestond uit:
Ir. R. S. Kloosterman, voorzitter
S.M.C.G. Van Damme, werkveld- en domeindeskundige
Ing. E. Santhagens, werkveld- en domeindeskundige
A.H.E.J. de Brouwer, studentlid
A.J.C. van Noort MScMC, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

Het Van Hall Instituut in Leeuwarden en Hogeschool Larenstein, met vestigingsplaatsen in Velp en Wageningen, vormen samen de Stichting Van Hall Larenstein. Op 1 september 2011 fuseerden de twee hogescholen.

Hogeschool Van Hall Larenstein is een hogeschool, die zich met het opleidingsaanbod richt op natuur en omgeving, de gezondheid van mens en dier en verantwoord ondernemerschap.

Het instituut

De missie van Hogeschool Van Hall Larenstein is het voorbereiden van studenten met een havo-/vwo-/ en mao-/mbo-vooropleiding op beroepen in de sectoren Voeding, Milieu, Dier en Landbouw in de meest brede zin. De afgestudeerde bachelors zijn in staat om hogere kaderfuncties te vervullen en zijn geschikt voor het zelfstandig ondernemerschap. Gedurende zijn opleiding ontwikkelt de student een geschikte beroepshouding, oefent hij algemene en beroepsgerichte vaardigheden en verwerft hij kennis op uiteenlopende vakgebieden.

De stichting Van Hall Larenstein biedt de opleiding Tuin- en Landschapsinrichting aan op de vestiging Velp, die gelegen is op het landgoed Larenstein. Het doel van de opleiding is een toonaangevende en inspirerende vakopleiding te zijn voor studenten die een functie in het vakgebied van de Tuin- en Landschapsinrichting op bachelorniveau of Ad-niveau ambiëren.

De opleiding

De opleiding Tuin- en Landschapsinrichting (hierna: BA, of T&L) is een vierjarige Bachelorstudie (240 EC), die zowel in voltijd als in deeltijd te volgen is. De opleiding is ontstaan vanuit de middelbare beroepsopleiding voor de groensector in Boskoop.

Bijna zeshonderd studenten volgen de opleiding. De bacheloropleiding kent vier majors: Landschapsarchitectuur, Tuinarchitectuur (beide gericht op 'ontwerpen'), Realisatie Tuin- en Landschapsinrichting (Realisatie T&L, gericht op 'techniek') en Management buitenruimte (gericht op 'beheer').

Sinds 2011 biedt de opleiding ook een Associate degree aan (hierna: Ad). Deze is tevens in voltijd en

in deeltijd te volgen, en kent drie afstudeerprofielen: Ontwerper/visualisator, Werkvoorbereider/ calculator en Beheerder openbare ruimte. De instroom omvatte in het afgelopen jaar in totaal 54 studenten: dertig voltijd-studenten en 24 deeltijdstudenten.

Het beroepenveld omvat met name particuliere adviesbureaus, ingenieursbureaus, hoveniers en grote groenbedrijven, gemeenten en andere (semi-) overheden. Daarnaast zijn er zelfstandige adviseurs die werken als zzp'er.

De majors Landschapsarchitectuur (LA) en Tuinarchitectuur (TA) zijn erkend door de European Foundation for Landscape Architecture (EFLA) als bacheloropleiding in het vakgebied. Deze erkenning heeft een looptijd van zes jaar. T&L is de enige Nederlandse professionele bacheloropleiding met deze erkenning.

De visitatie

Hogeschool Van Hall Larenstein (hierna: VHL) heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met VHL een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 30 en 31 mei 2012 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven.

De hogeschool heeft twee weken voorafgaand aan het visitatiebezoek een aankondiging verspreid voor het geplande open spreekuur. Niemand heeft gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

De visitatiecommissie heeft een keuze gemaakt uit afstudeerscripties die de laatste twee jaar door studenten zijn geproduceerd en heeft deze

beoordeeld. De resultaten van die beoordeling zijn input geweest voor de gesprekken met de opleiding, zie hoofdstuk 3 van dit rapport.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in juli 2012. De reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Bevindingen en oordelen gelden voor zowel de bacheloropleiding (voltijd en deeltijd) als de Associate degree (voltijd en deeltijd), tenzij nadrukkelijk anders is aangegeven.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde eindkwalificaties als **voldoende**. De opleiding T&L is de enige hbo-opleiding in Nederland die zich specifiek richt op het vakgebied van de Landschapsarchitectuur. De kwalificaties voor zowel de bachelor als de associate degree zijn reëel, en zichtbaar verweven met de Dublin descriptoren, respectievelijk de Dublin descriptoren Short cycle. De plannen die de opleiding heeft ter verdere explicitering van de eindkwalificaties, zoals de concretisering van de algemene competenties in de bacheloropleiding en het verder specificeren van het beroepsprofiel van de Associate degree, acht de visitatiecommissie zinnig.

Afstemming beroepenveld

De Bachelor (hierna: BA) opleiding T&L is de enige hbo-opleiding in Nederland die zich specifiek richt op het vakgebied van de Landschapsarchitectuur. De opleiding streeft ernaar om studenten primair op te leiden voor de Nederlandse arbeidsmarkt, maar tegelijkertijd streeft de opleiding ernaar dat de stap naar een functie in het buitenland goed te maken is. De opleiding geeft daar concreet invulling aan door in hoofdzaak opgaven uit heel Nederland te kiezen, maar daarnaast internationale elementen aan de opleiding toe te voegen, waaronder buitenlandse opgaven.

De opleiding onderhoudt frequent contact met de Nederlandse Vereniging voor Tuin- en Landschapsarchitectuur (NVTL). Bij deze organisatie, die onder andere de kwaliteit van de uitoefening van het vak bewaakt, zijn vrijwel alle T&L-bureaus en verwante organisaties aangesloten. De T&L-opleiding is vertegenwoordigd in het bestuur van de NVTL en de voorzitter van de werkveldcommissie van T&L komt van de NVTL. Andere organisaties waarmee de opleiding contacten onderhoudt, zijn Stadswerk (de organisatie waarin gemeenten samenwerken met betrekking tot de openbare ruimte) en de VHG (Vereniging van hoveniers en groenvoorzieners).

Aan de opleiding is tevens een werkveldcommissie verbonden, die een afspiegeling vormt van het vakgebied. Naast de genoemde organisaties zijn er afgevaardigden van meerdere ontwerpbureaus, een

ingenieurs- en een technisch bureau. De werkveldcommissie vergadert twee tot drie keer per jaar. Ad hoc wordt afzonderlijk overleg gevoerd met het werkveld. Een voorbeeld hiervan is het contact met de VHG over de wenselijkheid en vormgeving van een Associate degree (hierna: Ad) profiel dat specifiek op de sector is gericht.

De wens van T&L om in samenspraak met het werkveld het profiel van de Ad'er te specificeren acht de werkveldcommissie een goede stap in het verder verstevigen van de positie van de Ad'er, waarmee een aanzuigende werking gecreëerd kan worden ten aanzien van de instroom. De werkveldcommissie vindt dat er in het werkveld stevige behoefte is aan een Ad'er. Zij hebben voor ogen dat de Ad'er ten opzichte van een mbo'er een steviger kennisbasis krijgt aangereikt binnen de opleiding. Ten opzichte van een bachelor zal een Ad'er zich meer richten op uitvoerend werk. Studenten van het Ad-programma denken dat de bacheloropleiding ten opzichte van het Ad-programma in ieder geval meer verdieping zal geven en mogelijk ook nog wat extra verbreding.

Daardoor zou de BA-afgestudeerde op een hoger niveau aan de slag kunnen. De Ad'er is in vergelijking met de bachelor meer algemeen georiënteerd, wat komt door de brede basis van het Ad-programma. In de ogen van de Ad-student geeft de bachelor meer ruimte voor specialisatie. In de beroepspraktijk betekent dit in hun ogen dat een Ad'er ondersteuning biedt voor de bachelor-afgestudeerde.

De relevantie van de Ad-opleiding is groot, aldus de werkveldcommissie. Zij signaleert in het werkveld een dringende behoefte aan mensen die vakkennis en vaardigheden hebben om goede producten te maken en zelfstandig kunnen werken maar (nog) niet de behoefte hebben om projecten te bedenken en ontwikkelen.

Gezien de recente ontwikkeling van het Ad-programma zou het de herkenbaarheid van de Ad'er in het werkveld vergroten wanneer een concreet beroepsprofiel beschikbaar komt. De visitatiecommissie heeft er waardering voor dat de opleiding reeds nu, slechts een jaar na de start van het Ad-programma, stappen in deze richting zet.

Naast contacten met het werkveld onderhoudt de opleiding ook contact met onderzoeksinstituten. Met onderzoeksinstituten zoals Alterra en Plant Research International, het Nederlands Architectuur Instituut (NAI) en het atelier van de Rijksbouwmeester wordt op regelmatige basis samengewerkt in projecten en workshops.

Met andere hbo-opleidingen wordt samengewerkt in de vorm van minorenuitwisseling. Met de Haagse Hogeschool wordt in samenwerking het afstudeerprofiel Manager Publieke Ruimte (onderdeel van de major Management Buitenruimte) aangeboden. Met de opleiding Stedenbouw van Saxion Hogeschool vindt docentuitwisseling plaats. Docenten van T&L verzorgen het volledige onderwijs van beplantingen binnen de opleiding Landschapsarchitectuur van Wageningen University.

De opleiding beschikt tevens over een internationaal netwerk, waaronder de ECLAS (European Council of Landscape Architecture Schools), die de uitwisseling van expertise organiseert tussen de verschillende Europese instellingen in de vorm van bijvoorbeeld EU-gesubsidieerde projecten en congressen.

De majors Landschapsarchitectuur en Tuin-architectuur zijn erkend door de European Foundation for Landscape Architecture (EFLA), de Europese overkoepeling van de nationale organisaties voor landschapsarchitectuur die onder andere de belangen behartigt van het beroepenveld en de mogelijkheid biedt van een professionele erkenning. T&L is de enige Nederlandse professionele bachelor met EFLA-erkenning.

De visitatiecommissie acht het netwerk van de opleiding relevant, kwalitatief goed en gevarieerd.

Actueel

De visitatiecommissie is van mening dat de eindkwalificaties alle actueel en relevant zijn. De competenties zijn passend voor zowel elk van de vier majoren in de bachelor als voor de drie richtingen binnen de Associate degree.

Om de competenties actueel te houden worden de contacten met het (inter)nationale netwerk en met professionals uit de beroepspraktijk gebruikt. Relevante ontwikkelingen in het werkveld worden op deze manier gemonitord en waar nodig leidt dit tot aanpassingen in zowel de eindkwalificaties als de onderwijsprogramma's.

De samenwerking met masteropleidingen in het vakgebied van de landschapsarchitectuur heeft tevens vorm gekregen in de Dutch Schools for Landscape Architecture (DSL). Enkele van de doelen zijn het onderwijsaanbod op elkaar afstemmen en in onderlinge samenwerking het onderwijs actueel houden en verbeteren.

Door de uitvoering van toegepast onderzoek draagt T&L in bescheiden mate bij aan concrete en actuele expertiseontwikkeling in het vakgebied. Dat gebeurt in samenwerking met het lectoraat 'De groene leefomgeving van steden', dat zich richt op duurzame en groene transitie in verstedelijkt Nederland en Europa. De vraag hoe het groen een duurzame bijdrage kan leveren aan de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving staat centraal in het lectoraat. Belangrijke thema's zijn onder andere de klimaatverandering en de bijdrage van het groen aan het fysieke en sociale (stedelijke) leefklimaat. Een voorbeeld van een project binnen het klimaatthema is het Europese project Future Cities: een meerjarig project waarbij de invloed van het groen en water op het klimaat wordt onderzocht in Europese steden. Een voorbeeld van een project met betrekking tot het fysieke en sociale leefklimaat is het Europese project Plurel: een internationaal project waarin de kwaliteiten van de metropolitane landschappen in Europa in kaart worden gebracht.

Het lectoraat is van toepassing op alle Velpse opleidingen. Het doel is om voor T&L ooit ook een eigen lectoraat te krijgen, specifiek voor ontwerp.

De opleiding ervaart dat zij zich moeten richten op de eindcompetenties maar dat het lectoraat soms meer focust op de inhoud van de projecten. Het kan daardoor soms voorkomen dat het project niet helemaal past binnen het onderwijs. Afstudeer-opdrachten bieden dan mogelijkheden.

De visitatiecommissie vindt dat de eerste gedachten die de opleiding heeft bij het vormgeven van een eigen lectoraat goed zijn en wil de opleiding daarom aanmoedigen dit verder uit te werken. De visitatiecommissie ziet in het nieuw vorm te geven lectoraat ook aanknopingspunten om een aantal elementen binnen de opleiding op een nog hoger niveau te brengen, zoals internationalisering en het stimuleren van creativiteit. Met dat laatste punt bedoelt de visitatiecommissie dat er een spanningsveld is tussen de ingenieursopleiding, die het programma in de basis nog steeds is, en de creatieve c.q. kunstelementen waarvoor ook aandacht dient te zijn. Op dit moment geeft de opleiding daar inhoud aan door een samenwerking met de TU Delft en de Design Academy Eindhoven in het project MAD (Modelling and Design). Het is nadrukkelijk niet de bedoeling van de visitatiecommissie dat de T&L-opleiding gelijk wordt aan kunstacademies, maar een samenwerking als MAD biedt volop kansen om van elkaar te leren en daarmee wordt creativiteit gestimuleerd. De visitatiecommissie raadt de opleiding dan ook aan om dit element stevig neer te zetten in het programma.

Concreet

De bacheloropleiding onderscheidt vier majoren. Grofweg is het onderscheid als volgt:

- De landschapsontwerper richt zich op de ruimtelijke planvorming voor relatief grootschalige en strategische ruimtelijke opgaven;
- De tuinontwerper richt zich op het concrete ontwerp van objecten als een instellingstuin, landgoed, particuliere tuin of buitenruimte, begraafplaats, plein of park;

- De T&L-technicus houdt zich bezig met het hele traject van overleg in de ontwerpfase tot toezicht op en begeleiding van de realisatie;
- De manager buitenruimte begeleidt de fysieke processen in de buitenruimte, zoals ontwikkeling, gebruik en beheer. Ook speelt hij een rol bij het vaststellen van de noodzaak van vernieuwing en herontwerp van de fysieke leefomgeving en fungeert daardoor vaak als opdrachtgever voor de ontwerper.

Deze vier beroepsprofielen zijn afkomstig uit het document 'Beroepsprofiel T&L' (2005), wat door de opleiding in samenspraak met het werkveld tot stand is gekomen. Deze beroepsprofielen hebben geleid tot het formuleren van zes beroepscompetenties (zie bijlage 4).

Vanuit deze vier rollen voor de bachelor zijn door T&L drie beroepsprofielen voor de Ad onderscheiden: de ontwerper/visualisator, de werkvoorbereider/calculator en de beheerder openbare ruimte. De profielen vertonen inhoudelijke verwantschap met de beroepsprofielen van de bachelor en hanteren dezelfde eindkwalificaties, maar verschillen qua niveau. Naast het overzicht van de eindkwalificaties bevat bijlage 4 tevens een typering van de Ad-profielen. Ook is het onderscheid in niveau tussen de bachelor en de Ad in deze bijlage opgenomen.

In de Opleidingspecifieke onderwijsregelingen (OOR, beschikbaar voor voltijd en deeltijd) worden de competenties uitgebreid toegelicht. Elk van de zes competenties is op basisniveau (na het eerste studiejaar), op gevorderd niveau (na het tweede studiejaar) en op professioneel niveau (na het vierde studiejaar) geconcretiseerd. Dat wil zeggen dat per competentie en per niveau de volgende zaken zijn beschreven: de rol waarin de competentie wordt toegepast, in welke situatie, waaruit het handelen bestaat, welke handelingscriteria hierbij horen, wat de resultaten zijn in termen van (beroeps)producten, welke criteria behoren bij het resultaat en hoe toetsing en beoordeling plaatsvinden. De visitatiecommissie heeft waardering voor de uitgebreidheid waarmee de competenties inzichtelijk zijn gemaakt voor studenten en docenten.

Niet voor alle majoren is het eindniveau per competentie gelijk. Het eindniveau van de competenties is,

afhankelijk van de major, gevorderd niveau of professioneel niveau. Dit is duidelijk aangegeven in de OOR. Voor zover er in het Ad-programma verschillen zijn ten opzichte van de bacheloropleiding is dit ook expliciet aangegeven. Dit geldt voor zowel de voltijd als de deeltijd opleiding.

Een aantal generieke competenties is verweven in de opleiding, zoals samenwerken en communicatie. Dit is echter niet geëxpliciteerd in het competentieprofiel of in een ander document. De docenten hebben zelf geconcludeerd dat het goed zou zijn voor de opleiding om vast te stellen welke belangrijke generieke vaardigheden in de opleiding zijn verweven, waar en op welke manier. De visitatiecommissie deelt deze mening.

Dublin descriptoren

De opleiding heeft de eindkwalificaties getoetst aan de Dublin descriptoren en de Dublin descriptoren Short cycle voor het Ad-programma. Dit is inzichtelijk gemaakt aan de visitatiecommissie middels een beschrijving van de relatie tussen de competenties en de Dublin descriptoren. De visitatiecommissie heeft aan de hand hiervan vastgesteld dat de competenties passend zijn voor een beroeps-

beoefenaar op hbo-niveau, respectievelijke Ad-niveau.

Ook op een andere wijze borgt de opleiding de praktijkoriëntatie en het hbo-niveau dan wel Ad-niveau van de afgestudeerden. De opleiding betreft namelijk externe deskundigen uit het beroepsdomein bij de beoordeling van de integrale opdrachten aan het einde van het tweede jaar en de afstudeeropdrachten aan het einde van het vierde jaar. Integrale opdrachten worden gemaakt door zowel Ad- als bachelorstudenten, maar vormen voor de Ad-studenten ook het afstudeerwerk. De afstudeeropdrachten vormen het afstudeerwerk voor de bachelorstudenten.

De visitatiecommissie heeft er veel waardering voor dat het werkveld zo intensief wordt betrokken bij de beoordeling van eindproducten. Door de studenten te laten werken aan realistische projecten uit het beroepsdomein, maar ook door de activiteiten van de docenten in het werkveld, de stages en de afstudeeropdracht worden zowel niveau als praktijkoriëntatie geborgd. Zo houdt de opleiding voeling met ontwikkelingen in het werkveld en veranderende wensen en eisen van werkgevers ten aanzien van toekomstige afgestudeerden.

2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting: De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **goed**. Het programma dekt de eindkwalificaties adequaat. De inhoud van de majoren is in alle gevallen actueel en heeft een duidelijk zichtbare hbo-oriëntatie. Het docentencorps is goed: docenten beschikken over relevante en actuele praktijkkennis, wat zeer gewaardeerd wordt door de studenten. De complexiteit van het programma neemt toe naarmate de opleiding vordert. Dit geldt ook voor de mate van zelfsturing die van de student wordt verwacht. De hoeveelheid coaching neemt juist af. Het landgoed Larenstein vormt binnen de opleiding een bijzondere leeromgeving in de ogen van de visitatiecommissie. De rol en functie van de integrale opdracht aan het einde van het tweede jaar vindt de visitatiecommissie waardevol. Niet alleen vormt het een toetsmoment, waarin de brede basis van de eerst twee jaren samenkomt, tevens is het functioneel als selectie-instrument in relatie tot de majorkeuze van de bachelorstudenten. Mede gezien de ontwikkelingen op de Nederlandse arbeidsmarkt verplaatst de focus van het werkveld van met name de ontwerprijers zich in toenemende mate van nationale naar internationale context. De visitatiecommissie heeft gezien dat de opleiding internationale elementen bevat, maar het is wat de visitatiecommissie betreft wenselijk de rol en functie van internationalisering binnen het programma, met name in relatie tot de content, verder te concretiseren. De sfeer binnen de opleiding wordt door alle betrokkenen geprezen.

Programma dekt de eindkwalificaties

De opleiding start met een brede basis waarin de student kennismaakt met alle aspecten van het vakgebied en waarin alle T&L-competenties een plaats hebben (meer informatie hierover in dit hoofdstuk bij de paragraaf Samenhang – opbouw en samenhang). De brede basis maakt het de student mogelijk om het beroepsprofiel te kiezen dat bij hem past. Dat geldt zowel voor het niveau (bachelor of Ad) als voor de specialisatie (ontwerpen, realisatie of beheer en management).

Het studieprogramma is zo opgebouwd dat de competenties van de opleiding in iedere fase van het programma terugkeren, waarbij de complexiteit en het niveau van het handelen toenemen. Aan de hand van de OOR voltijd en OOR deeltijd heeft de visitatiecommissie kunnen vaststellen dat de eindkwalificaties adequaat worden afgedekt door het programma.

De hbo-oriëntatie wordt binnen de opleiding vormgegeven door projectmatig werken aan authen-

tieke cases en in het oplossen van concrete vraagstukken, zoals past binnen het competentiegericht onderwijs. Contacten met het werkveld zijn er in de vorm van gastdocenten, gastsprekers, stageaanbieders, of opdrachtgever, begeleider en beoordelaar van opdrachten.

De opleiding bevat internationale aspecten. Dit wordt op drie manieren vormgegeven: internationale content in het programma, internationale samenwerking en het intern creëren van een internationale omgeving: Internationalization@home. De internationale samenwerking is goed vormgegeven doordat T&L in een aantal internationale projecten participeert, zoals 'Lively cities' (van Interreg) en 'Who's afraid of Red, Green and Blue' (van KIGO). Het intern creëren van een internationale omgeving krijgt vorm door het geven van Engelse lessen aan studenten en docenten en door uitwisseling te bevorderen. De internationale instroom is nu nog beperkt, maar wil T&L de komende jaren stimuleren. Hiertoe zullen de laatste twee jaren in het Engels worden aangeboden, zodat een 2+2-programma ontstaat voor (in eerste

instantie) Turkse studenten. Dat wil zeggen dat de eerste twee jaar gevolgd wordt aan een Turkse instelling en de laatste twee jaar volgt de Turkse student het programma van VHL in Velp. De bedoeling is om hiermee uiteindelijk meer nationaliteiten aan te trekken en mogelijk dat de volledige opleiding uiteindelijk in het Engels wordt aangeboden.

De internationale content krijgt vorm in de inhoud van het onderwijs en onderzoek. Met name voor de ontwerp-majors is dat belangrijker, omdat de Nederlandse arbeidsmarkt minder kansrijk is dan enkele jaren geleden. De focus van het werkveld verbreedt zich daarom naar Europa en andere delen van de wereld. De manier waarop dit vorm krijgt is door het Engelstalige vijfde semester, waarin studenten uit het buitenland een onderwijsperiode in Velp verblijven om gezamenlijk projecten te bestuderen en te bespreken, een stage in het buitenland, de mogelijkheid een Engelstalige minor te kiezen en de keuze om de afstudeeropdracht in het Engels te doen. De visitatiecommissie stelt ten aanzien van de content vast dat de keuzevrijheid van de student groot is om iets met internationalisering te doen en dat er weinig vaste elementen in het programma zitten. De werkveldcommissie is van mening dat de opleiding nu de juiste balans heeft wat betreft de internationale elementen. Voor studenten die dat willen, zijn er voldoende mogelijkheden om internationale kennis en ervaring op te doen, zowel in Velp als in het buitenland. Daarnaast is de werkveldcommissie van mening dat er ook een grote groep studenten binnen de opleiding is die pertinent geen interesse in of belang heeft bij het opdoen van internationale ervaring. Ook zij kunnen goed uit de voeten met de wijze waarop het huidige programma is vormgegeven. De werkveldcommissie vindt dus dat er sprake is van balans.

De visitatiecommissie hecht belang aan de visie van de werkveldcommissie en denkt dat de opleiding nu de goede balans heeft gevonden voor alle majors. De visitatiecommissie vraagt zichzelf tegelijk ook af of de verbreding van nationaal naar internationaal niveau in het werkveld een andere invulling van internationalisering binnen het programma vereist. Voor de visitatiecommissie staat het vast dat dit in de bacheloropleiding relevanter is dan in het Ad-programma en dat internationalisering voor de ontwerp-majors van groter belang is dan voor

studenten van de techniek- of beheer-majors. De ruimte om internationale ervaring op te doen is in de deeltijdopleiding beperkter dan in de voltijdopleiding wat betreft het doen van stage- en afstudeerprojecten in het buitenland. De visitatiecommissie accepteert dat als een gegeven. De nieuwe beleidsnotitie van de opleiding 'Werkplan internationalisering 2012' beantwoordt in de ogen van de visitatiecommissie echter nog niet helemaal adequaat de vraag waarom internationalisering voor de opleiding T&L van belang is. Aangezien daardoor het kader wat diffuus blijft, kan de visitatiecommissie zich geen mening vormen of de concrete invulling ervan aansluit bij de doelstelling die T&L zichzelf (impliciet) stelt. In de ogen van de visitatiecommissie voldoet de opleiding aan basisvereisten met betrekking tot internationalisering en de commissie sluit zeker niet uit dat dit volstaat.

Voor de borging van de kwaliteit van de opleiding worden diverse evaluatie-instrumenten gebruikt: evaluaties van onderwijseenheden onder studenten, evaluaties onder stagiair(e)s en hun externe begeleiders, programma-evaluaties en evaluaties onder externe deskundigen bij het afstuderen. Tevens zet de opleiding de HBO-monitor in en de Nationale Studenten Enquête. Per onderwijseenheid wordt gekeken of de evaluatieresultaten aanleiding geven tot verbeteracties. Deze worden voorgelegd aan de Opleidingscommissie en besproken met de opleidingsdirecteur.

De docententeams gebruiken speciale onderwijsontwikkeldagen om de uitwerking van het onderwijsconcept, de inhoud en opbouw van het programma met elkaar af te stemmen. Volgens de visitatiecommissie wordt met dit proces de kwaliteit van het programma adequaat geborgd.

Uit de Nationale Studenten Enquête 2011 (hierna: NSE) blijkt dat de beroepspraktijk voor studenten herkenbaar is in het onderwijs. De praktijkgerichtheid van de voltijd opleiding wordt met een 3,9 beoordeeld (of een 5-puntsschaal). Voor de deeltijdopleiding is dat een 3,5.

De visitatiecommissie wil graag stil staan bij één aspect van de beroepspraktijk, namelijk het interdisciplinair werken. Dit is in het werkveld van belang en daarom wordt de studenten geleerd om samen te werken met andere disciplines, zoals stedenbouw-

kundigen en verkeerskundigen. Binnen de T&L-opleiding wordt de studenten geleerd in het werkveld het cement te zijn tussen de disciplines. T&L-afgestudeerden spelen in het werkveld immers een belangrijke rol als integrator vanuit het gezichtspunt van ruimtelijke kwaliteit. In dit opzicht vindt de visitatiecommissie het ook te prijzen dat professionals uit andere disciplines, zoals een ecooloog en een stedenbouwkundige, in de afstudeercommissie van bijvoorbeeld Landschapsarchitectuur (waar dit het meest relevant is) zitten. Feitelijk is er nu één niveau waarop de opleiding samenwerkt, namelijk met aanpalende vakgebieden zoals verkeerskunde en stedenbouwkunde. De visitatiecommissie ziet echter ook mogelijkheden om op nog twee niveaus samen te werken. In de eerste plaats intern, met een aantal opleidingen op de locatie Velp van VHL die ook relevant zijn, zoals Land- en watermanagement. Ondanks de fysieke nabijheid bestaat er geen structurele samenwerking tussen de opleidingen en gezien de inhoudelijke mogelijkheden tot kruisbestuiving ziet de visitatiecommissie dit als een grote kans. Daarnaast is een samenwerking met meer radicalen zoals in de kunst een interessante verbreding voor de T&L-opleiding om de creativiteit te stimuleren binnen het meer ingenieursachtige karakter van de opleiding.

Studenten en alumni van zowel de voltijd als de deeltijdopleiding (en zowel bachelor als Ad) spraken hun enthousiasme over de opleiding uit naar de visitatiecommissie. Zonder aarzelen zouden ze de opleiding opnieuw doen.

De visitatiecommissie is van mening dat het programma adequaat de eindkwalificaties dekt. Wel stelt de visitatiecommissie, mede aan de hand van de afstudeerwerken, vast dat het niveau van schriftelijke rapportage wisselt. De visitatiecommissie hecht waarde aan communicatieaspecten binnen de opleiding, omdat dit in het werkveld het al of niet binnenhalen van opdrachten kan bepalen en dus van belang is. Er is aandacht voor verbale communicatie in alle studie jaren. In het eerste jaar leren studenten onderling en met vakgenoten te discussiëren. In het tweede jaar wordt dit uitgebreid met opdrachtgevers en wordt aandacht besteed aan rapportagetechnieken. In het derde jaar wordt hierop voortgeborduurd. Niet alleen wordt gecommuniceerd met opdrachtgevers maar ook met derden, zoals bewoners. Daarnaast wordt aandacht

besteed aan elementen in communicatie, zoals interviewtechnieken, conflicthantering en omgaan met weerstand. Hieruit blijkt dat de communicatie steeds verder wordt uitgebreid en issues worden steeds complexer.

Ook is er aandacht voor beeldcommunicatie, waarin de student leert om aandacht te hebben voor wat mooi en duurzaam is. De posters die studenten maken worden beoordeeld op functionaliteit. Het ontwerp van de poster en het esthetische ervan worden buiten de beoordeling gelaten. Zowel voor de poster als voor rapporten geldt: de inhoud is belangrijker dan de vorm waarin het gepresenteerd wordt. Hiervoor is bewust gekozen, omdat studenten hier anders relatief gezien te veel tijd in zouden steken. Dit wil dus niet zeggen dat het an sich niet belangrijk is, maar deze werkwijze is vooral bedoeld om studenten af te remmen (te) veel tijd aan de vormgeving van hun poster of rapport te besteden.

Wat betreft taalbeheersing (met name van belang voor schriftelijke communicatie) is er een aantal meetmomenten in het eerste, tweede en derde jaar waarin taalgebruik onderdeel vormt van beoordelingen. In het eerste jaar wordt bijvoorbeeld de spelling getoetst. Als een student hiervoor geen voldoende behaalt, dan dient hij een aanvullende cursus te volgen. Taal is echter geen kritische faalfactor. Dat komt mede doordat de opleiding studenten die dyslectisch zijn niet wil beperken. Dat de kwaliteit van taalgebruik in rapporten van belang is, is inmiddels in alle jaren en bij alle docenten doorgedrongen. Er zijn speciale 'onder de taalmaat'-stickers, die worden gebruikt als het taalgebruik in een rapport zwak is. De student moet de taal dan eerst in orde brengen alvorens het rapport inhoudelijk wordt beoordeeld.

Schriftelijke communicatie en beknopt formuleren zijn kwaliteiten die in het werkveld gewaardeerd worden. De visitatiecommissie vindt, mede naar aanleiding van de wisselende kwaliteit van taalgebruik in de afstudeerrapporten, dat hiervoor meer aandacht mag komen. De focus van het programma ligt voornamelijk op vergadertechnieken (voorzitten, notuleren etc.) en presenteren van ontwerpen en plannen. Wat de visitatiecommissie betreft zouden de afgestudeerden er baat bij hebben als binnen de opleiding meer aandacht komt voor schriftelijke vaardigheden als onderdeel van beoordelingen. Dat neemt niet weg dat de

vakinhoudelijke kennis die binnen de opleiding wordt geboden in de ogen van de visitatiecommissie stevig en van overtuigend niveau is.

Plantenkennis is bijvoorbeeld een onderwerp waaraan binnen de opleiding veel aandacht wordt besteed en wat in de beroepspraktijk van groot belang is. Zo is er een speciaal vak beplantingsarrangementen ontwikkeld, waarin onder andere gediscussieerd wordt over hoe je omgaat met beplanting. De studenten leren eerst te praten over de compositie. Pas daarna wordt de vertaling gemaakt naar een keuze voor welke planten precies en in welke hoeveelheid etc.

Het belang van plantenkennis is binnen elke major anders en er wordt evenredig aandacht aan besteed. Bij Tuinarchitectuur ligt het accent op een goede beheersing van het beplantingsarrangement, tot en met de details. Landschapsarchitectuur zit daar een schaalniveau boven: deze studenten hoeven het niet te kunnen uitvoeren, maar moeten weten hoe ze ermee moeten omgaan. In het derde en vierde jaar van deze major heeft plantenkennis daarom ook minder aandacht. En in tegenstelling tot de majoren met betrekking tot ontwerp en beheer wordt in de realisatiemajor ook aandacht besteed aan de voorbereiding van de grond.

Actueel

De visitatiecommissie is van mening dat de opleiding degelijk en praktisch is. Dit leidt binnen het werkveld tot een stevige reputatie. Daarbij zit de opleiding zelf volgens de visitatiecommissie zeer dicht op het werkveld, onder andere door middel van de werkveldcommissie, stagebezoeken, begeleiden van afstudeeropdrachten, uitvoeren van projecten met externe opdrachtgevers, bezoeken van symposia en workshops voor docenten en werkveld, betrekken van gastdocenten, gastsprekers en bedrijfsbezoeken.

In de NSE beoordelen studenten de aansluiting van de opleiding bij actuele ontwikkelingen met een 3,9 (voltijd) en een 3,8 (deeltijd).

Didactisch concept

Het gehanteerde didactische concept is gebaseerd op competentiegericht onderwijs. De student werkt alleen of samen met anderen aan de hand van beroepsgerichte opdrachten. In ieder programmaonderdeel staat een beroepsproduct (of deel daarvan) met de bijbehorende beroeps-handelingen centraal. Naarmate de opleiding vordert, neemt de complexiteit toe en worden de competenties steeds meer integraal ontwikkeld. De zelfstandigheid van de student neemt toe en begeleiding neemt steeds verder af naarmate de student verder in de studie komt.

Voor het aanleren van de competenties worden verschillende werkvormen gebruikt, zoals hoorcolleges, practica, trainingen en begeleide ateliers. In de ateliers werken studenten zelf aan hun product of oefeningen. Ze krijgen daarbij advies van één of meer docenten, soms aangevuld met professionals uit de beroepspraktijk. Studenten vinden deze werkwijze inclusief het ontvangen van feedback op gemaakt werk waardevol. Toch kleven er in hun ogen ook wat nadelen aan. Verhoudingsgewijs is het aantal docenten dat de studenten begeleid beperkt: studenten geven aan dat een groep van ongeveer 24 studenten (meestal werkend in subgroepen van maximaal vijf studenten) begeleid wordt door één docent. De docent is daardoor niet altijd beschikbaar op het moment dat de student behoefte heeft aan individuele feedback. Studenten zijn erg tevreden met het feit dat er gastdocenten zijn. Dit zijn medewerkers van externe bureaus, die evenals de docent beschikbaar zijn voor vragen en werk commentariëren. De ateliers zijn geopend van 7.00 uur tot 21.00 uur. Deze openingstijden volstaan voor de studenten.

Ieder half jaar wordt de competentieontwikkeling beoordeeld. Ondanks dat studenten opdrachten in groepen uitvoeren, is de toetsing in alle gevallen individueel. De visitatiecommissie is van mening dat het didactisch concept goed wordt toegepast binnen de opleiding.

Samenhang

De opleiding is opgebouwd uit onderwijseenheden van dertig EC. Deze beslaan een semester. De

bacheloropleiding duurt in voltijd vier jaar. De bacheloropleiding deeltijd omvat 4 studiejaar van 30 credits, met daarbovenop de stage. Het aantal credits van de bachelor omvat daarmee 135 credits. Voor de overige credits wordt individueel vrijstelling verleend op basis van eerder verworven competenties. Voor de stage kan eventueel vrijstelling worden verleend.

De Ad omvat 2 studiejaar met daar bovenop de stage, in totaal 70 ECTS. De deeltijdstudent wordt zowel op het niveau van de Ad als van de bachelor getoetst aan de hand van dezelfde producten met dezelfde criteria als de voltijdstudent.

Bachelor

Het bachelorprogramma bestaat uit een gemeenschappelijk deel voor alle majoren. Dit omvat het eerste en tweede jaar. Het majorspecifieke deel omvat het vijfde semester, de stage en het afstuderen. In het zevende semester volgt de student een minor op basis van zijn Persoonlijke Ontwikkelingsplan (POP). De Examencommissie T&L dient goedkeuring te geven aan de minorkeuze van de student. De student kan de minor volgen bij Van Hall Larenstein, maar ook elders.

Binnen de leerlijn Studieloopbaanbegeleiding worden studenten in de eerste twee jaar voorbereid op hun majorkeuze (binnen Ad: profielkeuze). De ervaring leert dat vanuit de meeste studenten, ongeveer negentig procent, een ontwerpmajor wil kiezen. Aan het eind van het tweede jaar maken de bachelorstudenten een portfolio waarmee ze kunnen solliciteren naar een plek binnen de major van hun eerste keuze. Ze krijgen aan de hand hiervan een advies van de docent. Daarnaast dient de student een voldoende te halen voor het majorspecifieke deel van de integratieopdracht, anders mag hij de betreffende major niet gaan volgen.

Associate degree

Het Ad-programma heeft net als de bachelor een gemeenschappelijk deel voor alle profielen. Dit omvat het eerste en een deel van het tweede jaar. Daarnaast kan een profieldeel worden onderscheiden. In beide semesters van het tweede jaar is ongeveer een derde van het programma verschillend per profiel. Zie bijlage 5 voor een overzicht van zowel het bachelor- als het Ad-programma.

Uit gesprekken die de visitatiecommissie voerde met Ad-studenten blijkt dat hun motieven om de Ad te doen terug te brengen zijn tot twee categorieën. In de eerste plaats gaat het om studenten voor wie het voldoende is als ze de basis krijgen van tuin- en landschapsinrichting. Voor hen volstaat de Ad. Daarnaast is er nog een groep studenten die twijfelt of de bacheloropleiding voor hen in duur of in zwaarte te hoog gegrepen is. Ze starten met de Ad en beslissen op een later moment of ze de bacheloropleiding gaan volgen. Specifiek voor deeltijdstudenten geldt dat de combinatie van studie, werk en gezin in een aantal gevallen heeft geleid tot de keuze voor de Ad in plaats van het bachelorprogramma.

Opbouw en samenhang

Hieronder wordt de opbouw en samenhang beschreven voor zowel de voltijd- als de deeltijd-opleiding. Daar waar binnen deze programma's de associate degree afwijkt van de bacheloropleiding is dat expliciet aangegeven.

Voltijd

In de propedeuse krijgt de student een breed beeld van het vakgebied. Tevens krijgt de student een beeld van alle competenties aan de hand van beroepsgerichte opdrachten. De opdrachten zijn relatief eenvoudig en kennen een heldere context. Studenten krijgen hierbij ruime ondersteuning van docenten. Aan het einde van de propedeuse wordt competentieniveau 1 bereikt. Tevens heeft het eerste jaar een selecterende functie: de opleiding beoordeelt de geschiktheid van de student voor de beroepspraktijk en de opleiding.

Tegen het einde van het eerste jaar kiezen de Ad-studenten hun profiel waarin ze zich in het tweede jaar verder gaan bekwamen. Het keuzeproces komt tot stand aan de hand van het uitgewerkte portfolio en het bijwonen van lezingen door majorcoördinatoren en afgestudeerden uit het beroepenveld.

In het tweede jaar vindt in eerste instantie verdieping van de competenties plaats en het werken in een praktische context met speciale aandacht voor uitvoerbaarheid staat centraal. De mate van zelfsturing van de student neemt toe. Later in het jaar worden alle competenties geïntegreerd

toegepast in de integrale opdracht (waaraan binnen de opleiding wordt gerefereerd als IOT). De student maakt hiervoor in het tweede semester een integraal plan voor ontwerp, inrichting en beheer van de buitenruimte. Alle fasen van een project worden doorlopen, van een ontwerp tot uitvoeringsaspecten.

De bachelorstudenten maken in het tweede jaar hun keuze voor een major. Dit gebeurt net als bij de Ad-studenten in het eerste jaar aan de hand van het uitgewerkte portfolio en presentaties van de majorcoördinatoren en afgestudeerden uit het beroepenveld. De opleiding beoordeelt de geschiktheid van de student voor de major aan de hand van het portfolio en de integrale opdracht IOT.

Aan de IOT is de IOT-MTD award verbonden. Dit is een prijs die extern architectenbureau MTD geeft aan het ontwerp dat naar haar mening als vakjury het best was. Zij hanteert hiervoor haar eigen beoordelingscriteria, die los staan van de onderwijskundige beoordelingscriteria die docenten hanteren.

De beoordeling door de docenten kent verschillende aspecten, waaronder integraliteit (het gecombineerd toepassen van disciplines, maar ook competenties) en de detaillering (zijn de juiste details aangegeven bij de verschillende schaalgroottes). Door de krimpende werkgelegenheid is kostenefficiënt werken belangrijk. In de IOT speelt dit ook een rol. Studenten maken voor de IOT kostenramingen. In de beoordeling van de plannen kunnen zij van docenten bijvoorbeeld een vraag verwachten hoe ze het plan aanpassen als hun budget met twintig procent wordt gekort. De visitatiecommissie vindt het gezien de arbeidsmarktontwikkelingen terecht dat hiervoor aandacht is binnen de opleiding.

Bijzonder vindt de visitatiecommissie dat studenten elkaar ook feedback geven op de plannen. Door middel van groepswork wordt een masterplan gemaakt wat resulteert in een poster. Vervolgens werken de studenten dit individueel uit, vanuit hun eigen invalshoek. Dat kan leiden tot interessante verschillen. De beoordeling door docenten is individueel, maar daarnaast is er sprake van zogenaamde carrousselbeoordeling. Dat wil zeggen dat studenten elkaar beoordelen. Dit doen ze niet binnen dezelfde groep, zoals gebruikelijk is bij peer

reviews, maar de beoordeling en het geven van feedback vindt plaats tussen groepen. De studenten gebruiken hierbij een feedbackformulier, waarop veel ruimte is om commentaar te schrijven. Het is dus niet de bedoeling om per facet alleen een plus of min te geven. Docenten doen dit op een vergelijkbare manier, maar hun oordeel vormt de basis voor de uiteindelijke beoordeling. De formulieren van de studenten zijn bedoeld als aanvullende feedback.

In de praktijk blijkt dat de studenten behoorlijk kritisch zijn naar elkaar, maar ze geven ook positieve feedback. Vanaf het begin van de studie raken studenten er op deze manier aan gewend om positieve en negatieve feedback te geven en te ontvangen. De kwaliteit van de feedback neemt toe naarmate de opleiding vordert. In het eerste jaar gebeurt dit nog oppervlakkig. In de latere jaren wordt de feedback kwalitatief steeds beter en gedetailleerder. Studenten hebben een goed beeld van het beoogde niveau. In de ogen van de visitatiecommissie is het voordeel van dit soort beoordelingen dat de student door het beoordelen van het werk van anderen ook met andere ogen naar werk in het algemeen en het eigen werk in het bijzonder gaat kijken. Dit stimuleert het leerproces.

Zowel docenten als studenten vinden dat het voor de studenten een leerzame ervaring is. In de eerste plaats zien de studenten op welke verschillende manieren de masterplannen zijn uitgewerkt. Daarnaast is het voor de studenten zinnig om te leren hoe je feedback geeft. De visitatiecommissie vindt de IOT vanwege de integraliteit van de opdracht en de rol die deze vervult in het kader van selectie, beoordeling en feedback een mooi instrument binnen de opleiding.

Studenten zijn van mening dat de IOT een mooi moment biedt om de keuze voor een major te maken. Later dan aan het eind van het tweede jaar de major kiezen vinden ze geen optie, omdat er dan te weinig tijd over blijft voor specialisatie. De brede basis van twee jaar ervaren ze als positief; het geeft echt voldoende tijd om je goed te oriënteren op een major. Door middel van de IOT kan de student dan nog eens bevestigd krijgen dat dit inderdaad de juiste keuze is, want zoals ouderejaars studenten zeiden: "Dénken te weten hoe het zit en wéten hoe het zit, dat kunnen twee verschillende ervaringen zijn." Het komt dus ook wel eens voor, zij het

sporadisch, dat een student na de IOT toch nog een andere major kiest dan oorspronkelijk gedacht. De studenten vinden het dus zeer zinvol om de majorkeuze te koppelen aan de IOT.

De Ad-studenten gaan in de tweede periode van het tweede jaar op stage. Dit helpt hen te kiezen tussen óf het beroepenveld ingaan óf de studie voort te zetten en in te stromen in de bachelor. De student dient zijn keuze te ondersteunen met bewijs in het portfolio. Op basis daarvan krijgt de student een advies van de opleiding.

De afronding van de integrale opdracht markeert voor de Ad-studenten de voltooiing van het Ad-programma. Een voldoende voor de integrale opdracht en de majorspecifieke uitwerking zijn voorwaarden voor toelating tot de gekozen major binnen de bacheloropleiding.

Het studieprogramma van het derde en vierde jaar is gericht op het verwerven van de competenties op niveau 3: professioneel niveau. Met uitzondering van de minor is het programma majorspecifiek. De opbouw van alle majors is in principe identiek: de student volgt een majorspecifiek semester (dertig EC), doet een stage (dertig EC), volgt een minor (dertig EC) en studeert af (dertig EC). De enige uitzondering hierop vormt het studietraject Management Publieke Ruimte, dat een onderdeel vormt van de major Management Buitenruimte. Het studietraject Management Publieke Ruimte is voortgekomen uit een samenwerking van VHL met de Haagse Hogeschool en Hogeschool Utrecht. Het is een leerwerktraject met een combinatie van vier dagen per week werken en één dag per week onderwijs. Studenten kiezen in overleg met de werkgever en de opleiding een afstudeeropdracht en krijgen na het behalen van hun T&L-diploma ook het CROW-certificaat Management Publieke Ruimte (CROW is het nationale kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte).

De stageperiode omvat één stage van honderd dagen of twee stages van vijftig dagen. De stage kan pas van start gaan als de persoonlijke leerdoelen en het stageadres door de opleiding zijn goedgekeurd. Studenten werven zelf een stageopdracht maar kunnen hiervoor gebruik maken van database met stageadressen van de opleiding. De stageopdracht dient van hbo-niveau te zijn, passend binnen de

major en uit te voeren in een professionele organisatie met voldoende begeleiding. De beoordeling van de stage doet de vakdocent aan de hand van een verslag van de student en een beoordeling van de stagebieder. Het verslag dient zowel inhoudelijk als rapportagetechnisch voldoende te zijn.

De student kan ervoor kiezen zijn minor binnen of buiten VHL te doen, in Nederland of daarbuiten. Op de locatie Velp zijn zes verbredende minoren en zeven verdiepende minoren beschikbaar. Vooraf is goedkeuring nodig van de Examencommissie T&L.

In de afstudeeropdracht staat een complex beroepsproduct van de gekozen major centraal. De student werkt zelfstandig aan de opdracht en kan daarbij een beroep doen op vakdocenten. Een onderzoek maakt bij alle majoren deel uit van de opdracht. Voor het overige zijn de eisen gespecificeerd per major.

Deeltijd

De deeltijdopleiding heeft dezelfde eindkwalificaties als de voltijdopleiding. De opleiding duurt eveneens vier jaar en omvat 120 EC. Dat komt doordat het programma verkort en gecomprimeerd is in vergelijking met de voltijdopleidingen. Het feit dat de opleiding nog 120 EC omvat, betekent dat de studenten voor de overige 120 EC een vrijstelling krijgen voor de generieke competenties, de stages en de keuzeonderdelen van de voltijd opleiding zoals de minoren. Om nauwkeurig te beoordelen of studenten werkelijk in aanmerking komen voor deze vrijstellingen wordt een toelatingsprocedure toegepast, die onder meer bestaat uit een gesprek waarin werkervaring, genoten onderwijs en motivatie om de opleiding te doen worden besproken.

Ook het deeltijdprogramma is in de eerste twee jaar opgebouwd uit onderwijseenheden van dertig EC, die een half jaar beslaan. Studenten die het eerste jaar hebben afgerond, kunnen de functie vervullen van 'jongste bediende' in een projectteam op het vakgebied van T&L. Zij kunnen de meest voorkomende eenvoudige beroepsproducten maken en een aantal veel voorkomende beroepshandelingen verrichten.

In het tweede jaar vindt verdieping plaats vanuit de beroepscontext waardoor de student aan het einde van het tweede jaar in staat is om een realistisch en door onderzoek onderbouwd plan te maken voor

een middelgroot object. Aan het eind van het tweede jaar maken de studenten die het profiel Ontwerpen hebben gevolgd een keuze uit de majoren Landschapsarchitectuur en Tuinarchitectuur. Voor Ad'ers maakt de stage onderdeel uit van het tweede jaar (eerste semester), maar wanneer de stage feitelijk wordt uitgevoerd, wordt in overleg met de student vastgesteld.

Ook in het deeltijdprogramma maken de studenten in het tweede semester van het tweede jaar de integrale opdracht. Ook nu geldt dat de integrale opdracht de voltooiing van het Ad-programma markeert. Voor deeltijd bachelorstudenten vindt hierna, in het derde en vierde jaar, de major-specialisatie plaats. De competenties worden verworven op het derde (professionele) niveau.

Stage maakt onderdeel uit van het derde jaar. Hiervoor is echter geen tijd vrijgeroosterd. De Ad-stage vindt in de praktijk vaak plaats na het tweede jaar. Studenten die al beroepservaring hebben die overeenkomt met de stage-eisen, kunnen in aanmerking komen voor een gedeeltelijke vrijstelling van de stage van vijftien EC.

In het vierde jaar voert de student de afstudeeropdracht uit. De opdracht bestaat uit een onderzoeksdeel en een plandeel. In de major Landschapsarchitectuur is er een vastgesteld opdrachtgebied waarbinnen de studenten onderzoeksthema's kiezen. Bij de overige majoren doet de student zelf een voorstel voor een opdracht. Voor de minor heeft de student een vrijstelling.

Met name de deeltijdstudenten geven aan dat het Ad-programma voor hen een uitkomst is. Voor een deel van de studenten blijkt het volgen van een deeltijdopleiding een zware belasting. Een studiebelasting van twintig uur per week is in hun ogen reëel en naast gezin, werk en sociale verplichtingen is dat niet voor iedereen vier jaar vol te houden. Deze mensen hebben na twee jaar dankzij de Ad toch een afgerond programma doorlopen dat ze afsluiten met een erkend diploma.

De visitatiecommissie is van mening dat het programma voldoende samenhang vertoont, zowel binnen de voltijd- als de deeltijdopleiding. Dit geldt voor het bachelor en het Ad-programma. De beschrijving van de leerlijnen in het OOR biedt de

studenten structuur. De complexiteit van de opdrachten en de zelfstandigheid van de student nemen beide zichtbaar toe naarmate de opleiding vordert.

De voltijdstudenten beoordelen de samenhang van de opleiding met een 3,9 in de NSE. De deeltijdstudenten waarderen dit met een 3,8. Studenten gaven desgewenst bij de visitatiecommissie aan dat het programma een mooie samenhang vertoont. Aanvankelijk lijken het veel losse vakken te zijn, maar aan het einde van het eerste jaar 'valt de puzzel mooi samen'. Het duurt dus even, maar dan zien de studenten hoe de vakken samenhangen. In het tweede jaar wordt daar op voortgeborduurd, waarna de laatste twee jaar voor de bachelor studenten gebruikt worden voor specialisatie.

Een overzicht van zowel het voltijd- als deeltijdprogramma is opgenomen in bijlage 5.

Studeerbaarheid

De bacheloropleiding omvat een studielast van 240 EC en is evenredig verdeeld over alle studie jaren. Per periode is de studiebelasting vierhonderd uur, wat overeenkomt met een wekelijkse studiebelasting van gemiddeld veertig uur. Het aantal contacturen is bij de voltijd opleiding ruim twintig uur in de eerste twee studie jaren. Dit relatief hoge aantal hangt samen met het grote aandeel practica, excursies, werkcolleges en computerpractica.

Ook het deeltijdprogramma omvat 240 EC, waarvan studenten individuele vrijstellingen kunnen ontvangen voor de generieke competenties, de stages en de keuzeonderdelen zoals de minor. De studielast bedraagt twintig uur per week.

Het Associate programma omvat een studielast van 120 EC. De deeltijdstudenten kunnen een aantal vrijstellingen verkrijgen.

Voor zowel de bachelor als de Associate degree geldt dat de semesters zijn onderverdeeld in twee onderwijsperiodes. Sommige onderdelen worden binnen één periode afgerond, andere lopen door over twee periodes.

Een periode duurt negen weken. In de eerste zeven weken ligt het accent op onderwijsactiviteiten zoals

colleges, begeleiding en ateliers. Herkansingen kunnen ook in deze weken plaatsvinden. De laatste twee weken per periode zijn de toetsweken. Daarnaast vinden in deze twee weken vaak excursies en workshops plaats. Aan het einde van het jaar zijn er drie afrondingsweken.

Studenten ervaren de studielast als pittig maar reëel. In de HBO-monitor 2010 geven de studenten een 7,2 (voltijd) en 7,0 (deeltijd) voor de studeerbaarheid. Met name in de deeltijdopleiding ervaren de studenten de studielast als hoog. De opleiding heeft onderzocht welke maatregelen hierop getroffen kunnen worden, maar ziet weinig mogelijkheden om de studielast te verlagen doordat het programma gecomprimeerd is teneinde het programma zo efficiënt mogelijk in te richten. De grenzen zijn in dat opzicht bereikt. De visitatiecommissie heeft hier begrip voor en concludeert dat de studielast zeker zwaar te noemen is, maar nog net valt binnen de grenzen der redelijkheid.

Iedere onderwijs eenheid heeft een studiehandleiding waarin de onderwijsactiviteiten met studielast en planning zijn opgenomen. Ieder studiejaar worden door de coördinatoren van majoren, minoren en stages voorlichtingsbijeenkomsten voor studenten gehouden, zodat de student zijn eigen leerroute kan bepalen. Digitaal onderwijsmateriaal dat tijdens colleges is gebruikt, wordt gepubliceerd op Blackboard. Roosters worden gepubliceerd op Studentnet, het intranet voor studenten. Daar wordt ook andere informatie gepubliceerd. In de ogen van de visitatiecommissie is de informatievoorziening adequaat.

Met de invoering van het competentiegerichte onderwijs heeft de opleiding zichzelf ten doel gesteld de studeerbaarheid te vergroten, wat zich moest bewijzen in het verkorten van de studieduur. Tussen 2005 en 2011 is de studieduur geleidelijk afgenomen van 4,95 naar 4,43 jaar voor de voltijdopleiding. De visitatiecommissie vindt dat een mooie prestatie van de opleiding.

Voltijd- en deeltijdstudenten geven in de NSE voor informatie vanuit de opleiding respectievelijk een 3,4 en 3,3.

Studiebegeleiding

Iedere student krijgt bij de start van de opleiding een studieloopbaanbegeleider (slb'er) toegewezen, die de student gedurende zijn studie volgt en adviseert. Aandachtspunten zijn onder andere studievoortgang, werkveldoriëntatie en te maken keuzes voor majoren/profielen, minoren en stages (alleen van toepassing op voltijd bachelorstudenten) en persoonlijke ontwikkeling. De activiteiten zijn het intensiefst in het eerste jaar, daarna heeft de begeleiding vooral betrekking op keuzeprocessen.

In het geval van bijzondere persoonlijke omstandigheden en/of aanzienlijke studieproblemen verwijst de slb'er de student door naar het decanaat. Studenten met een lichamelijke functiebeperking of chronische ziekte maken afspraken met de decaan over het gebruik van bijzondere regelingen en aanpassingen in roosters. De decaan adviseert de Examencommissie bij verzoeken van studenten om af te wijken van het studieprogramma en/of examenreglement op grond van persoonlijke omstandigheden.

Iedere student houdt vanaf het begin van de opleiding een portfolio bij, wat bedoeld is als bewijs van de competentieontwikkeling en van behaalde resultaten. De student reflecteert hierop, om zelfsturing in de competentieontwikkeling en het bereiken van persoonlijke doelen te stimuleren.

In het eerste jaar maakt de beoordeling van het portfolio onderdeel uit van beide semesters. In het tweede semester laat de Ad-student door middel van het portfolio zien dat hij geschikt is voor het gekozen profiel. De Ad-student krijgt op basis daarvan een advies.

De bachelorstudent geeft aan het einde van het tweede jaar een portfoliopresentatie. De student laat op deze wijze zien geschikt te zijn voor de gekozen major. Ook de bachelorstudent krijgt op basis hiervan (in combinatie met het resultaat van de IOT) een advies.

Het portfolio bestaat uit een proces- en productdeel. Het procesdeel heeft betrekking op onder andere reflecties en ingevulde beoordelingsformulieren. Het productdeel bevat een beeldende presentatie van de eigen producten van de desbetreffende studiefase met korte toelichtingen. De student gebruikt dit deel

bijvoorbeeld bij de sollicitatie naar een stageadres of na de studie bij een sollicitatie naar een baan.

Docenten zijn bij projecten betrokken als procesbegeleider. Vakinhoudelijke begeleiding verzorgen docenten tijdens de ateliers (waarin de student de docent in de rol van expert kan raadplegen) of bij het verstrekken van feedback op tussenopdrachten die deel uitmaken van een projectopdracht. Naarmate de studie vordert, krijgt de begeleiding meer het karakter van intervisie, waarbij de docent als procesbegeleider optreedt.

Studenten geven aan dat de docenten over het algemeen goed bereikbaar voor hen zijn. Ook per mail reageren docenten over het algemeen vlot.

De visitatiecommissie vindt dat er sprake is van passende studiebegeleiding in vorm en frequentie. Wel heeft de visitatiecommissie signalen ontvangen van de studenten dat er in sommige situaties naar aanleiding van de assessments meer gebalanceerde feedback gegeven mag worden. De studenten werken hard aan hun projecten. Er zijn situaties bekend waarin de studenten een hoog cijfer kregen, maar voorafgaand aan de bekendmaking van het cijfer kregen studenten door de feedback het gevoel neergesabeld te worden.

Studenten ervaren ook dat verschillende docenten tegenstrijdige feedback kunnen geven. Ondanks dat ze dit vrijwel allemaal verwarrend vinden in het eerste studiejaar ontdekken de studenten hiervan al snel de meerwaarde: het stimuleert hen hun eigen gedachten te vormen en beslissingen te nemen.

Naast de schriftelijke feedback via beoordelingsformulieren kunnen de studenten ook daarop een mondelinge toelichting krijgen. In enkele gevallen zijn hiervoor vaste momenten gepland, maar meestal wordt van de student verwacht dat hij hiertoe zelf het initiatief neemt. Dit past binnen de lijn die de opleiding volgt om de student steeds meer zelfsturend te laten functioneren.

Met name de deeltijdstudenten ervaren een meester-gezel verhouding, wat ook past bij de ateliers. Deeltijdstudenten geven aan dat de docenten hun tijd wel wat evenwichtiger mogen verdelen over studenten. Zij ervaren dat assertieve studenten die aandacht vragen over het algemeen ook meer aandacht krijgen dan studenten die zich behoudener opstellen. De opleiding heeft dit

aangepakt: er wordt nu gebruik gemaakt van een intekenlijst, waarop de student zelf kan aangeven op welk moment tijdens de dag hij feedback wil krijgen van de docent. Op die manier krijgt iedereen evenredige aandacht en mogelijkheden voor feedback.

Voor alle studenten, maar specifiek ten aanzien van de ateliers en bij het afstuderen, is de visitatiecommissie van mening dat de begeleiding per student uitgebreider mag. Meer in algemene zin merkt de visitatiecommissie op dat de docent-studentratio met 1:22 voor dit type (ontwerpgerichte) opleidingen wellicht wat aan de krappe kant is. Ondanks dat de kwantiteit van de begeleiding dus naar de mening van de visitatiecommissie iets uitgebreider mag, beoordeelt de commissie de begeleiding over het algemeen als goed. De feedback die wordt gegeven na assessments mag evenwichtiger zijn. Studenten zijn zich ervan bewust dat hun ontwerpen niet perfect zijn en dat er ruimte is voor ontwikkeling, maar ze vinden het ook fijn als de positieve aspecten in hun ontwerp worden benoemd.

Voltijd- en deeltijdstudenten beoordelen de kwaliteit van de begeleiding respectievelijk met een 3,7 en 3,4 in de NSE.

Instroom

Voor zowel de voltijd- als deeltijdopleiding zijn kandidaten met een mbo4-, havo- (profiel NT, NG, EM, CM met wiskunde a of b) of vwo-diploma toelaatbaar. Kandidaten die ouder zijn dan 21 jaar maar die niet beschikken over de gevraagde diploma's kunnen worden toegelaten als ze met succes een 21+-toets hebben afgerond. Vrijstellingen voor (onderdelen van) onderwijseenheden worden door de Examencommissie verleend op basis van eerder verworven competenties (EVC's).

Voor de toelating tot de deeltijdopleiding geldt als aanvullende eis dat de aankomend student dient te beschikken over een functie waarmee hij algemene hbo-competenties kan bereiken. De toelatingscommissie brengt op basis van aangeleverde stukken (diploma's, cijferlijsten, CV en functiebeschrijving en –waardering) en een intakegesprek advies uit aan de Examencommissie of vrijstellingen voor onderdelen

van de opleiding kunnen worden verleend. De Examencommissie beslist uiteindelijk zowel over toelating als over de te verlenen vrijstellingen.

Toelatingseisen voor de Ad zijn identiek aan de eisen voor de Bachelor, zowel bij voltijd als bij deeltijd.

Internationale instroom is er met name in het derde en vierde jaar, zij het zeer beperkt. De opleiding wenst dit aantal in de toekomst te vergroten en ook instroom in het eerste jaar te genereren. Met name vanuit Turkse universiteiten is er belangstelling voor een 2+2-programma. De eerste twee jaar volgt de Turkse student een programma aan een Turkse universiteit. De laatste twee jaar volgt hij het programma T&L van VHL. Dit is mede de reden dat gewerkt wordt aan een Engelstalig programma van de laatste twee jaren, met name voor Landschapsarchitectuur.

Docenten

Van alle docenten is een overzicht beschikbaar, waaruit blijkt wat diens deskundigheid is, wat in het verleden aan deskundigheidsbevordering is gedaan, welke contacten de docenten onderhoudt met het werkveld en welke publicaties hij op zijn naam heeft. Uit het gesprek dat de visitatiecommissie voerde met de docenten kreeg de commissie de indruk dat het docentencorps een mooie mengeling vormt van docenten met lange praktijkervaring en docenten met recente werkervaring. De studenten bevestigen dit beeld. Tevens geven studenten aan de toegankelijkheid en bereidwilligheid van docenten om mee te denken erg te waarderen. De voltijdstudenten vinden het prettig dat er een informele leeromgeving is, waarbij de docenten makkelijk benaderbaar zijn. De docenten beschikken volgens de studenten over actuele praktijkkennis en putten tot plezier van de studenten uit hun eigen werkervaring door voorbeelden te gebruiken van bureaus waar ze zelf werken of gewerkt hebben. Doordat docenten daar gedetailleerd over kunnen vertellen en het proces voor de studenten uitgebreid kunnen schetsen, vinden studenten dit zeer leerzaam.

De deeltijdstudenten hebben dezelfde positieve ervaring met de docenten. Een aantal van hen ervaart het contact met de docenten als meester-gezelrelatie. De studenten vinden dat docenten goed

weten wat er speelt in het werkveld en dat ze passie voor hun vak uitstralen. Tevens vertonen ze een grote hulpvaardigheid naar de studenten. Het feit dat er ook gastdocenten worden uitgenodigd uit de beroepspraktijk ervaren de studenten als meerwaarde, omdat ze daardoor brede en diverse feedback ontvangen.

Het docententeam bestaat uit 24 personen met een bacheloropleiding, negentien docenten met een masteropleiding en twee docenten zijn gepromoveerd. Ongeveer een kwart van de docenten is naast het docentschap werkzaam in de beroepspraktijk. Externe begeleiders uit het beroepenveld worden ingeschakeld voor het geven van gastcolleges en voor de begeleiding van opdrachten.

Alle vaste docenten van de opleiding hebben een didactische scholing gehad. Aanvullend is voor de docenten binnen de taaktoedeling tien procent ruimte voor expertiseontwikkeling. Ook zijn er ontwikkeldagen voor de docenten, die bijvoorbeeld in het teken staan van het ontwikkelen en verzorgen van onderwijs en het beoordelen binnen het competentiegericht onderwijs. Een strategisch personeelsplan is in voorbereiding.

Studenten en alumni zijn positief over de vakdeskundigheid van de docenten. De visitatiecommissie beoordeelt de kwaliteit van het docententeam als goed.

Ook uit de NSE blijkt dat studenten tevreden zijn over de docenten. De inhoudelijke deskundigheid van docenten wordt door voltijdstudenten beoordeeld met een 4,1; deeltijdstudenten geven een 4,0. De didactische kwaliteit van docenten krijgt respectievelijk een 3,6 en een 3,3. De betrokkenheid van de docenten krijgt respectievelijk een 3,9 en een 3,6. De algemene sfeer in de opleiding, waarvan studenten zeggen dat de docenten er een grote bijdrage aan leveren door hun opstelling, krijgt van voltijdstudenten een 4,3 en van deeltijdstudenten een 4,1.

Faciliteiten

De opleiding is gevestigd op Kennislandgoed Larenstein. Dit landgoed heeft een groot oppervlak en biedt een variatie in begroeiingstypen. Vrijwel

iedere plant die men bijvoorbeeld voor Plantenkennis moet leren, groeit op het landgoed.

Leslokalen, collegezalen en laboratoria en dergelijke zijn naar de mening van de visitatiecommissie toereikend. De computers zijn uitgerust met zowel algemene programmatuur als voor T&L belangrijke software zoals Audocad en Adobe. In de computerlokalen die specifiek door T&L worden gebruikt zijn de computers uitgerust met dubbele schermen om de softwarepakketten geïntegreerd toe te kunnen passen. Overal in het gebouw is WiFi beschikbaar.

De mediatheek scoort hoog bij T&L-studenten: in de NSE werd een score van 4,1 gegeven.

Het landgoed Larenstein wordt door studenten als leeromgeving zeer gewaardeerd. Het heeft mede geleid tot de oprichting van studievereniging LaarX, die zichzelf onder andere als doel stelt om het nut en de schoonheid van landgoed Larenstein als Kennislandgoed zichtbaar te maken. De visitatie-

commissie vindt dat de opleiding met landgoed Larenstein beschikt over een goede en unieke omgeving om studenten kennis en vaardigheden te laten opbouwen.

Informatievoorziening naar studenten verloopt via Studentnet wat betreft formele communicatie als regelingen, roosters en cijferadministratie. Voor het onderwijs wordt voornamelijk gebruik gemaakt van Blackboard en soms Sharepoint. Via open website 'Made in Velp' is het afstudeerwerk van studenten bereikbaar voor studenten en externen. Zowel studenten als alumni van alle programma's (dus voltijd en deeltijd, bachelor en Ad) geven aan dat de toegang tot Blackboard en andere digitale voorzieningen lastig is omdat geen gebruik wordt gemaakt van 'single sign on'. De student dient zich voor verschillende websites steeds opnieuw in te loggen en ervaart dit als 'elektronisch gedoe'. De visitatiecommissie verwondert zich hierover, al beïnvloedt het studeerbaarheid niet.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **goed**. Het huidige toetsbeleid van de opleiding is adequaat vormgegeven. VHL-breed toetsbeleid zal met ingang van studiejaar 2012/2013 worden ingevoerd. De scripties die de visitatiecommissie heeft ingezien representeren keurig en duidelijk het bachelorniveau, de becijfering is reëel. Bij de beoordeling van de scripties wordt het werkveld nauw betrokken. De visitatiecommissie heeft hier waardering voor. De visitatiecommissie hecht veel belang aan het goede eindniveau van de scripties en komt daardoor tot het totaaloordeel *goed*.

Toetsbeleid

Ter afsluiting van de onderwijseenheden vindt een competentiemeting plaats. De eindkwalificaties worden bij de deeltijdopleiding op dezelfde manier getoetst als bij de voltijdopleiding. Om te borgen dat een student op alle aspecten aan de eisen voldoet, worden waar nodig onderdelen binnen modules afzonderlijk getoetst. In het geval het cruciale kennis en vaardigheden betreft, dient voor dat aspect afzonderlijk een voldoende te worden behaald.

In iedere fase van de opleiding zijn er enerzijds kennis- en vaardigheidstoetsen, waarin de nadruk ligt op het reproduceren van verworven kennis en het tonen van vaardigheden. Anderzijds zijn er integrale toetsen waarin de nadruk ligt op het geïntegreerd toepassen van kennis en inzicht. In het eerste en tweede jaar zijn dat de portfoliobeoordelingen, aan het einde van het tweede jaar de integrale opdracht, in het derde jaar de stage en in het vierde jaar de afstudeeropdracht. De toetsing is per semester en per onderwijseenheid vastgelegd in de OOR.

Studenten ontvangen feedback op individuele en groepsproducten en op hun handelen. Ook geven ze feedback aan elkaar in de vorm van bijvoorbeeld de carouselbeoordeling tijdens de integrale opdracht. Het toetssysteem is zodanig opgebouwd dat competenties meerdere malen worden getoetst, steeds op een hoger niveau.

De toetsen worden samengesteld door groepen docenten die aan de hand van de leerdoelen checken welke competenties worden getoetst en op welke wijze. Een docent is constructeur van de toets. Om vooraf de kwaliteit van de toetsen te checken beoordeelt een tweede docent de toets vervolgens in het licht van de eerder bepaalde toetswijze en doelen. Om zowel toetsconstructie als de beoordeling goed te kunnen doen, hebben de docenten een aantal jaren geleden een training gekregen. Voorafgaand aan iedere toets ontvangen de studenten het beoordelingsformulier, zodat zij precies weten op welke facetten zij beoordeeld worden.

Om de kwaliteit van de toetsen ook achteraf te borgen worden diverse evaluatie-instrumenten gebruikt, zoals studentevaluaties ter afsluiting van de onderwijseenheden. Bespreking hiervan gebeurt met de Opleidingscommissie. Tevens worden de HBO-monitor en Nationale Studenten Enquête gebruikt. Tot slot worden externe assessoren ingezet. De visitatiecommissie heeft met name waardering voor de dubbele rol die de externe assessoren hebben. Enerzijds bewaken ze namens het werkveld het eindniveau van de opleiding. Anderzijds vormen ze een belangrijke schakel in de kwaliteitscontrole van de beoordeling zelf. Assessoren beoordelen hoe de docenten de studenten beoordelen bij de afstudeeropdracht. Dat betekent dat niet alleen het 'product' (de afgestudeerde) wordt geëvalueerd maar ook het proces. Hiermee onderscheidt de opleiding zich in de ogen van de visitatiecommissie.

Als uitwerking van de nieuwe wet functioneert sinds collegejaar 2011-2012 de Examencommissie nieuwe stijl. De Examencommissie werkt met een voltijdkamer en een deeltijdkamer (voor de overeenkomstige programma's) en een centrale Examencommissie. In de Examencommissie komen vooral beleidsmatige zaken aan de orde, vaststelling van bijvoorbeeld het eindniveau gebeurt binnen de kamers. Tevens is VHL-breed toetsbeleid in ontwikkeling. De visitatiecommissie heeft kennisgenomen van dit concept-toetsbeleid en beoordeelt dit als adequaat. Naar verwachting wordt het beleid geformaliseerd en geïmplementeerd bij de start van collegejaar 2012-2013.

De Examencommissie heeft examinatoren benoemd voor de verschillende fasen in de opleiding. Dit is gebeurd op grond van vooraf vastgestelde criteria. Van alle externe examinatoren is formeel door de Examencommissie vastgesteld dat ze geschikt zijn als assessor. Deze externe examinatoren zijn allen zijn afkomstig uit het werkveld en hebben daarin een staat van verdienste opgebouwd in relatie tot de major waarvoor ze als assessor optreden. De assessoren hebben vooraf een instructie gekregen, gezamenlijk met de docenten die als examinator optreden. In deze bijeenkomst is onder andere gesproken over hoe je nu precies kwaliteit vaststelt en hoe omgegaan dient te worden met afstudeerwerken die rond voldoende/onvoldoende niveau zijn (5 of 6).

De visitatiecommissie concludeert dat het toetsbeleid adequaat wordt uitgevoerd. De kwaliteit van de toetsen is volgens de visitatiecommissie op zichzelf voldoende. De opleiding onderneemt naar de mening van de visitatiecommissie de juiste stappen om de kwaliteit van de toetsen verder te verbeteren. De opleiding onderscheidt zich met de rol van de externe assessoren bij de toetsing en bij de borging van de kwaliteit van toetsen. Dit is binnen het hoger onderwijs nog lang niet zo breed ingevoerd. Het neveneffect is ook dat door de inzet van externe assessoren de docenten automatisch meebewegen met het werkveld.

Betrouwbaar en valide

Bij de ontwikkeling van het competentiegerichte curriculum zijn leerdoelen, leertrajecten en toetsing

als één lijn ontworpen. De toetsingsvormen zijn met name in latere fasen van de opleiding gerelateerd aan het beroepenveld. De inhoud van de toetsen is nauw gerelateerd aan de competenties. De externe assessoren beoordelen unaniem dat opgaven waarop de student wordt beoordeeld relevant zijn voor de beroepsuitoefening. De validiteit is dus in orde, zo stelt de visitatiecommissie vast. Over de assessments zelf is de visitatiecommissie enthousiast. Het feit dat hierbij externe beoordelaars uit het werkveld worden betrokken vindt de commissie positief. Op die manier krijgen de studenten een goed beeld wat in het werkveld van hen wordt verwacht en de docenten blijven zo op de hoogte van ontwikkelingen in het werkveld waar de opleiding op afgestemd kan worden. Zoals eerder vermeld mag de feedback op de assessments soms beter gebalanceerd worden verstrekt.

Zoals eerder beschreven is de opleiding voornemens om de leerlijnen nog eens nader te beschouwen en waar dat nog niet eerder is gedaan nader te expliciteren. Om dat volledig en juist te doen acht de visitatiecommissie het wenselijk om dan mede te beoordelen of nog steeds voor alle leerlijnen geldt dat zij in lijn zijn met de toetsing.

De betrouwbaarheid van de toetsen wordt op verschillende manieren geborgd, bijvoorbeeld door het gebruik van vaste beoordelingsformulieren, die mede opgezet zijn volgens de Dublin descriptoren. Wanneer de student dat wenst, worden de ingevulde beoordelingsformulieren ook nog mondeling toegelicht door de docenten.

Alle beoordelingen vinden plaats volgens het vierogenprincipe. Mondelinge beoordelingen worden altijd afgenomen door twee beoordelaars. Bij schriftelijke beoordelingen is de toetsopzet en de normering voorgelegd aan een collega. Ontwerpbeoordelingen zijn moeilijk te objectiveren en daarom worden in het derde en vierde jaar ontwerpen beoordeeld door een team van drie of meer personen. In de eindfase van de opleiding is tenminste één van de beoordelaars een deskundige uit het werkveld.

Om dezelfde normen aan te houden, worden beoordelingen veelal uitgevoerd in koppels die van samenstelling wisselen. De opleiding heeft ervaren dat de normering daardoor dichter bij elkaar komt te

liggen. Een ander voorbeeld is dat aan het begin van een beoordeling door het team van beoordelaars gezamenlijk de panelen van de studenten bespreken. Bij de beoordeling van rapporten wordt vaak een dag afgesproken waarbij het gehele team gelijktijdig bezig is met het beoordelen. Dat biedt de gelegenheid tot intercollegiaal overleg indien gewenst. De visitatiecommissie heeft er waardering voor dat de opleiding er bewust mee bezig is om de beoordeling zo veel mogelijk te objectiveren.

Studentbeeld

De competenties zijn uitgewerkt in de OOR in de vorm van beroepsproducten en beroeps-handelingen. In de studiehandleidingen van de onderwijsseenheden staan vervolgens de competenties beschreven die aan de eenheid zijn toegewezen, inclusief de assessmentonderdelen, de toetscriteria, de weging en de toetsvormen. De visitatiecommissie waardeert het zeer dat studenten aan het begin van de semesters (als onderdeel van de semesterhandleidingen) van alle toetsen de beoordelingsformulieren krijgen uitgereikt. Op deze wijze is volledig transparant voor hen, en in een vroeg stadium, wat beoordeeld wordt en hoe beoordeeld wordt. Studenten ervaren dit ook als zeer positief: het helpt hen een beeld te vormen van de kwalificaties waaraan ze moeten voldoen en op welke wijze ze dat dienen aan te tonen. Hiermee heeft de opleiding ook een grote stap voorwaarts gezet ten opzichte van de visitatie die zes jaar geleden plaatsvond. Destijds was aangemerkt dat de mate waarin toetscriteria beschikbaar waren een verbeterpunt vormde. De verbetermaatregel die op basis hiervan is ingevoerd, heeft ruimschoots het gewenste effect gehad. De visitatiecommissie heeft hier veel waardering voor.

In de NSE geven de studenten een 3,5 (voltijd) en 3,3 (deeltijd) voor de duidelijkheid van criteria waarop beoordeeld wordt. De aansluiting van toetsing en beoordeling bij de inhoud van de opleiding krijgt respectievelijk een 3,7 (voltijd) en 3,5 (deeltijd).

Gerealiseerd eindniveau

Associate degree

Ter staving van het eindniveau van de Associate degree maakt de Ad-student de integrale opdracht aan het einde van het tweede jaar. Tevens maakt de student een profielgebonden opdracht. De visitatiecommissie beoordeelt het niveau en de complexiteit van de integrale opdracht als passend bij het Ad-niveau.

Bachelor

Om aan te tonen dat de bachelorstudent voldoet aan de eindkwalificaties maakt hij een afstudeeropdracht. Zowel in het voltijd- als het deeltijdprogramma staat in deze opdracht een complex beroepsproduct van de gekozen major centraal. De student werkt zelfstandig aan de opdracht en kan daarbij een beroep doen op vakdocenten. Een onderzoek maakt bij alle majoren deel uit van de opdracht. Per major zijn aanvullende eisen gesteld. De majoren die betrekking hebben op ontwerpen (Tuinarchitectuur en Landschapsarchitectuur) vereisen een afstudeeropdracht die zowel uit een individuele ontwerpogave als een ontwerpondersteunend onderzoek bestaat. Studenten Realisatie T&L werken in tweetallen als een projectteam aan het opstellen en uitwerken van een plan. Zij werken dit concreet uit in een aantal rapporten, een compleet bestek met werktekeningen en bijlagen en een werkplan. Studenten van de major Management buitenruimte maken twee zelf geworven opdrachten. De ene opdracht richt zich minimaal op het beheer en de voorbereiding. De andere opdracht is gericht op praktisch onderzoek. De twee opdrachten hangen bij voorkeur samen.

De beoordeling vindt plaats aan de hand van de ingebrachte rapportage(s), een individuele mondelinge presentatie, een individueel procesverslag en een individuele mondelinge verdediging van de ingebrachte rapportages. Los van het feit dat de studenten alle competenties op hetzelfde niveau moet behalen en dat de gebruikte beoordelingsformulieren identiek zijn, wordt de beoordeling van het afstuderen per major anders uitgevoerd. Bij de ontwerp majoren worden de ontwerpen beoordeeld door alle docenten om de beoordeling zo betrouwbaar mogelijk te maken. Alle docenten lezen alle scripties en komen dan een dag bij elkaar om elk van de werken te bespreken.

Bij de Realisatiemajor en de Beheermajor wordt het beoordelingsteam gevormd door een docent (die

niet de begeleider van de student is geweest) en een externe examiner. Elk tweetal beoordeelt twee of drie rapporten. Er zijn meerdere teams die enkele rapporten beoordelen en de teams kunnen wisselen in samenstelling.

Er wordt geen rekenkundig gemiddelde genomen als eindcijfer van de afstudeerscriptie. De opleiding doet dit bewust niet, omdat de opleiding hecht aan differentiatie. De visitatiecommissie kan zich hier goed in vinden. De visitatiecommissie waardeert het ook zeer dat de opleiding externe deskundigen betreft in de beoordeling van het eindniveau. De opleiding gaat hier erg consciëntieus mee om in de ogen van de commissie.

De indruk die de visitatiecommissie kreeg na bestudering van de scripties is dat alle scripties in ieder geval van voldoende niveau zijn. Sommige scripties zijn substantieel beter dan andere en de cijfers zijn hiermee in overeenstemming. De pragmatische aanpak blijkt ook uit de scripties: studenten gaan vrij vlot over tot het trekken van conclusies. De visitatiecommissie doet daarom de suggestie in de toekomst ook oog te hebben voor een uitgebreider beschrijving van de gehanteerde onderzoekslijn in de scriptie. Het niveau van het werk is goed, maar het is de visitatiecommissie opgevallen dat de kwaliteit van het taalgebruik wisselend is. De commissie sluit niet uit dat dit inherent is aan de mensen die dit vak kiezen, die voor een deel 'beeldend' zijn. Niettemin is de schriftelijke rapportage van plannen en ontwerpen van belang in de praktijk. Kernachtig formuleren is een kwaliteit die zeer gewaardeerd wordt in het werkveld. In de beoordeling van de scriptie zou dit volgens de visitatiecommissie meer dan nu het geval is een rol mogen spelen. Ook in presentatie moeten studenten hun denktrant kunnen verwoorden, dus uitdrukingsvaardigheid in brede zin (waar mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid onderdeel van vormen) verdient meer aandacht.

In de HBO-monitor hebben zowel voltijd- als deeltijdstudenten ten aanzien van de toetsing aangegeven dat de docenten streng in de beoordeling zijn (respectievelijk 3,4 en 3,5), dat de opleiding uitdagend voor hen is qua niveau (respectievelijk 3,6 en 3,9) en dat de tentamens en opdrachten best pittig zijn (respectievelijk 3,4 en 3,6). Op de vraag hoe moeilijk het is om mee te liften bij groepsopdrachten geven voltijdstudenten, in

tegenstelling tot deeltijdstudenten, een vrij lage score: een 2,6. Dit verdient nadere aandacht van de opleiding, zo vindt de visitatiecommissie. De opleiding is zich hiervan reeds bewust en oriënteert zich op de stappen om hierin verbetering aan te brengen. Docenten geven aan dat meeliftgedrag voortkomt uit het spanningsveld tussen enerzijds studenten samen laten werken en anderzijds de individuele ontwikkeling van de student. Om een optimaal product te realiseren, moeten studenten wel samenwerken.

Ook bij de Examencommissie is aandacht voor meeliftgedrag en wordt bekeken hoe dit verder tegengegaan kan worden. Bij groepswork spreken studenten elkaar aan als iemand niet goed functioneert. Als dat niet het gewenste effect heeft, dan gaat de docent het gesprek aan met de betreffende student. Ook is preventie van meeliftgedrag onderwerp geweest van een van de onderwijsontwikkeldagen. Daarin is bijvoorbeeld besproken dat studenten na groepswork voortaan ook een persoonlijke reflectie schrijven en hun handtekening dienen te plaatsen onder de taakverdeling. Bij langdurige projecten zijn er ook nog peerassessments waarin studenten elkaar beoordelen. Daarnaast helpt het om studenten te laten uitwisselen welke ambities ze hebben met een project. Maximaal resultaat behalen heeft niet voor iedereen dezelfde invulling als de inspanning wisselend is. Ook in de opleidingscommissie is het onderwerp meeliftgedrag geagendeerd.

Uit de HBO-monitor 2010 blijkt dat zowel voltijd- al deeltijdstudenten de opleiding zien als goede basis om te starten op de arbeidsmarkt. Tevens biedt de opleiding een goede basis om competenties verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld middels een masteropleiding. De studenten zijn tevreden over de mate waarin de opleiding hen voorbereidt op de actuele beroepspraktijk.

Ruim 85 procent van de afgestudeerden vindt dat het functieniveau goed past bij het opleidingsniveau. Dit geldt voor zowel de voltijd- als de deeltijdopleiding. De aansluiting op het werk wordt als goed beoordeeld.

De Examencommissie ziet toe op de kwaliteit van de afstudeeropdrachten door een evaluatie af te laten nemen onder externe assessoren. Het onderzoek onder de externe assessoren van 2012 laat zien dat

ze het niveau van vrijwel alle afgestudeerden voldoende tot uitstekend vindt (88 procent van de afgestudeerden is voldoende of goed). Tevens blijkt dat alle externe deskundigen tevreden zijn over de relevantie van het afstudeeronderwerp voor het werkveld. De visitatiecommissie deelt dit beeld: de onderwerpen van de scripties zijn relevant in relatie tot de opleiding en het werkveld. De beoordeling vindt plaats aan de hand van een beoordelingsformulier. Het team van beoordelaars blijkt per scriptie steeds goed in staat om tot reële becijfering te komen. De scripties zijn alle van goed niveau en representeren het bachelorniveau overtuigend. Al met al beoordeelt de visitatiecommissie het eindniveau van de opleiding daarom als goed.

Ongeveer een vijfde van de afgestudeerden gaat direct na het behalen van de bachelor door naar een master. Door de huidige dynamiek op de arbeidsmarkt kiezen meer studenten dan voorheen ervoor om nog een aanvullende studie te doen. De alumni die de visitatiecommissie sprak, beschikten inmiddels allemaal over enkele jaren werkervaring. Zij hebben ervaren dat ze sneller dan studenten van andere 'groene' hogescholen aan een baan kwamen. Ze schrijven dat toe aan het hoge kennisniveau van de T&L-studenten van VHL. Van de groep afstuderenden die de visitatiecommissie sprak, kozen nu relatief veel studenten voor het vervolgen van de studiercarrière. Als instituten waar ze een masterstudie wilden doen werden genoemd de Wageningen Universiteit, de Technische Universiteit Delft en de Academie voor Bouwkunst.

Bij de Ad wordt een vergelijkbaar patroon verwacht: een deel van de Ad-studenten zal er in het tweede jaar alsnog voor kiezen om door te gaan naar de bachelor. Een ander deel zal die stap mogelijk later maken, na een aantal jaren werkervaring. Het ligt in de lijn der verwachting dat deze studenten zullen kiezen voor een deeltijdprogramma. Een andere beweging wordt overigens ook verwacht: studenten die deelnemen aan de deeltijd bachelor en na twee jaar besluiten dat voor hen een Ad-diploma voldoende is.

Het werkveld is positief over de opleiding. Stagebieders geven aan dat T&L-stagiair(e)s van de overige stagiaires verschillen doordat ze direct inzetbaar zijn en zelfstandig aan het werk gaan. Afgestudeerden worden getypeerd door hun pragmatisme in combinatie met hun ontwerpvaardigheden. Ze hebben goede kennis en staan met beide voeten op de grond. Deze kwaliteiten worden zeer gewaardeerd. Het feit dat de studenten tijdens de opleiding diverse computerprogramma's leren toepassen vergroot hun inzetbaarheid. De ervaring van de opleiding is dat afgestudeerden altijd wel een relevante werkplek vinden.

'Wij maken Nederland mooier.' Dat is de beleving van zowel docenten als studenten. Het werkveld herkent en erkent dit.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

I Overzicht panelleden en secretaris

Naam (inclusief tituluur)	Rol (voorzitter / lid / student-lid / secretaris)	Domeindeskundige (ja / nee)
S.M.C.G. Van Damme	lid	ja
Ir. R. Kloosterman	voorzitter	nee
Ing. E. Sandhagens	lid	ja
A. De Brouwer	student	nee

II Secretaris/Coördinator

A. Van Noort MSc	secretaris	Nov 2010

III Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Sylvie Van Damme is lector en onderzoekster bij de Hogeschool Gent, School of Arts, vakgroep Architecturale Vormgeving.
2	René Kloosterman is Directeur AeQui.
3	Edwin Santhagens is landschapsarchitect en directeur/eigenaar van het bureau Sant en Co.
4	Anne de Brouwer studeert Taal- en cultuurstudies aan de UU en verwacht in 2012 haar BSc graad te verkrijgen.

IV Overzicht deskundigheden binnen panel

Deskundigheid	De deskundigheid blijkt uit:
a. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied	Mevrouw Van Damme is lector Landschapsplanning aan de Hogeschool Gent. De heer Santhagens is betrokken als landschapsarchitect bij tal van toonaangevende projecten.
b. internationale deskundigheid	Mevrouw Van Damme is lector Landschapsplanning en docent aan de B opleiding Landschapsontwikkeling aan de Hogeschool Gent. Anne de Brouwer verrichtte ontwikkelingswerk in Kenia en volgde in februari 2012 een masterclass aan Harvard. Zij is voorzitter van UUMUN: Utrecht University Model United Nations.
c. werkvelddeskundigheid in het voor de opleiding relevante beroepenveld	De heer Santhagens is betrokken als landschapsarchitect bij tal van toonaangevende projecten.
d. ervaring met het geven en ontwikkelen van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en deskundigheid ten aanzien van de	Mevrouw Van Damme is lector Landschapsplanning en docent aan de B opleiding Landschapsontwikkeling aan de Hogeschool Gent.

door de opleiding gehanteerde onderwijsvorm(en) ¹	
e. visitatie- of auditdeskundigheid	De heer Kloosterman is voorzitter in vele visitaties.
f. studentgebonden deskundigheid	Anne de Brouwer studeert Taal- en cultuurstudies aan de UU, zij is actief lid en vml. voorzitter van de studievereniging Alias, tevens is zij momenteel voorzitter van UUMUN.

Curricula vitae

Sylvie Van Damme

1989-1991 **Kandidatuur in de Geografie**, Universiteit Gent

Graad: onderscheiding

1991-1993 **Licentie in de Geografie, optie landschapskunde**, Universiteit Gent

Graad: grote onderscheiding

1993-1995 **Aanvullende studie: Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening, optie milieu- en landschapsplanning**, Universiteit Gent

Graad: grote onderscheiding

1993-1995 **Aggregatie in de Geografie**, Universiteit Gent

Graad: grote onderscheiding

01/02/1994-30/09/1995 Voltijds wetenschappelijk medewerkster bij de Vakgroep Geografie, Laboratorium voor Regionale Geografie en Landschapskunde, Universiteit Gent

01/10/1995-31/12/1995 Voltijds coördinator bij het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels

01/01/1996-31/07/2001 Voltijds wetenschappelijk medewerkster geograaf bij het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen, dienst Natuur- en milieu-educatie en dienst Ruimtelijke Ordening en Stedenbouw

01/08/2001-14/10/2001 Provinciaal stedenbouwkundig ambtenaar bij het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen, dienst Ruimtelijke Ordening en Stedenbouw

15/10/2001-heden Voltijds lector landschapsplanning bij de Hogeschool Gent – departement Biowetenschappen en Landschapsarchitectuur (sinds 1 oktober 2011: Faculteit School of Arts)

Sinds 1/10/2003 Coördinator Voortgezette opleiding Landschapsontwikkeling (nu Bachelor na Bachelor in Landschapsontwikkeling)

Sinds 1/2/2007 50% FT opdracht via het Onderzoeksfonds Hogeschool Gent; doctoraatsonderzoek: “Een onderzoek naar de integratie van landschap in ruimtelijk ontwerp in Vlaanderen”, promotor Prof. Dr. P. Uyttenhove, copromotor Prof. Dr. G. Baert

Sinds 15/11/2012: Voorzitter van de Opleidingscommissie Bachelor na Bachelor in de Landschapsontwikkeling

Specialisatie:

Landschapsonderzoek, landschapsecologie, regionale geografie, landschapskunde, landschapsplanning, landschapsontwerp, landschapszorg, stedenbouw, ruimtelijke planning, landschapsarchitectuur

¹ Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

René Kloosterman heeft na zijn studie Technische Bedrijfskunde (TUE, 1991) gewerkt voor het adviesbureau KPMG Consulting en sindsdien grote projecten uitgevoerd in de food-industry in binnen- en buitenland (Rusland, Kazachstan, Tsjechië, Curaçao). Sinds 1995 is hij actief als zelfstandig ondernemer en interimmanager. Vanaf 2002 is hij actief op het gebied van onderwijsvisitaties, zowel in de hoedanigheid als directeur en later ook eigenaar van een VBI, als in de rol van commissievoorzitter.

Edwin Santhagens (1959) is landschapsarchitect. Na zijn hbo-opleiding RHSTL Tuin- en landschapsarchitectuur in Boskoop studeerde Edwin twee jaar Omgevingsvormgeving aan de Kunstacademie in Arnhem. Eind 1989 studeerde hij af aan de Academie van Bouwkunst te Amsterdam in de richting landschapsarchitectuur. In januari 1990 richtte hij zijn eigen bureau op: Buro Sant en Co alwaar hij de artistieke leiding heeft en een groep ontwerpers aanstuurt. Edwin richt zich met name op bijzondere opgaven op het raakvlak van landschap en stedenbouw; het stedelijke landschap.

In de afgelopen 22 jaar heeft hij gewerkt aan tal van projecten, zowel stedelijk als groen. Enkele spraakmakende projecten van zijn hand zijn de (her)inrichting van de boulevard van Scheveningen, de vuurwerkcrampwijk Roombeek Enschede, de omgeving van het Olympisch Stadion Amsterdam en het plein de Heuvel in Tilburg. Andere relevante projecten zijn Stadspark Frankendael Amsterdam, uitbreiding Artis Amsterdam, herinrichting tuinen Paleis Soestdijk Baarn, wijkpark de Hoge Weide Utrecht, Zuiderpark Den Haag, Dakpark Rotterdam en Schinkeleilanden Amsterdam (in 2011 winnaar van de Groene Stad Award).

Op dit moment werkt Edwin als ontwerper o.a. aan de verdubbeling van het Oosterpark in Amsterdam en aan de herinrichting van het stationsgebied in Utrecht. Als supervisor openbare ruimte is hij o.a. betrokken bij de projecten Spoorzone Tilburg en de Wibautas te Amsterdam.

Anne de Brouwer is vierdejaars bachelorstudente Taal- en Cultuurstudies aan de Universiteit Utrecht. Haar hoofdrichting is Politieke Geschiedenis en Internationale Betrekkingen. Daarnaast heeft zij een Honoursminor aan de faculteit Geesteswetenschappen gevolgd. Ze is lid van een studentenvereniging voor Internationale Betrekkingen in Utrecht en is tijdens haar eerste studiejaren op verschillende manieren betrokken geweest bij de stichting van Taal- en Cultuurstudies, waarvan zij in 2010-2011 bestuursvoorzitter was. In 2011-2012 is ze voorzitter van de stichting Utrecht University Model United Nations(UUMUN).

Bijlage 2 Programma visitatie

Dag 1, donderdag 24 mei 2012: Verkenning

- 12.30 – 14.00 Aankomst commissie
Werklunch en interne vergadering
- 14.00 – 14.30 *Opleidingsmanagement*
Kennismaking, doel en programma visitatie
Gerrit Jeuring, directeur ad interim
Ad Waverijn, projectmanager, coördinator deeltijd
- 14.30 – 15.30 *Etalagemoment*
Mogelijkheid tot het profileren van de opleiding
Jack Martin, coördinator IOT
Mieke van Dijk, coördinator onderwijsontwikkeling
Alexander Bijl, tweedejaars student (Ba, deeltijd), tweede jaar OW, lid opco
Dorine van der Wielen, tweedejaars student (Ba, deeltijd), tweede jaar OW
- 15.30 – 16.00 *Inloopspreekuur*
Mogelijkheid voor studenten en medewerkers voor gedachtewisseling met commissie, tevens bestudering van documenten
- 16.00 – 16.30 *Examencommissie*
Toetsing en beoordeling, bereikte eindniveau
Jeroen de Vries, voorzitter centrale Examencommissie en voltijdkamer
Peter Aerts, Secretaris centrale Examencommissie en voltijdkamer
Ad Woudstra, lid Examencommissie voltijdkamer
Mieke van Dijk, voorzitter deeltijdkamer Examencommissie
- 16.30 – 17.30 *Werkveldcommissies en geëngageerden*
Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen
Erik Mentink, afdelingshoofd Cultuurtechniek Ingenieursbureau Den Haag
Hanneke Kijne, eigenaar Hosper NL BV, landschapsarchitectuur en stedenbouw
Reinier Smits, directeur Bureau SmitsRinsma
Han Thijssen, partner/directeur MTD landschapsarchitecten
Arjen Poelmans, landschapsontwerper Grontmij
Wim Voogt, landschapsontwerper/partner OKRA

Alumni

Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen
Melanie de Koning, afgestudeerde vt, major landschapsarchitectuur

Anne van de Graaf, afgestudeerde vt, major tuinarchitectuur
Niek Veltink, afgestudeerde vt, major tuinarchitectuur
Guus Vogels, afgestudeerde vt, major realisatie
Itse Jan Stokroos, afgestudeerde vt, major management buitenruimte
Erik Sassen, afgestudeerde vt, major realisatie
Helene Oudshoorn, afgestudeerde dt, major tuinarchitectuur
Narda Boon, afgestudeerde dt, major realisatie
Dorith van Gestel, afgestudeerde dt, major landschapsarchitectuur

17.30 – 18.00 Terugkoppeling van eerste bevindingen, bepalen aandachtspunten voor dag 2

Dag 2, vrijdag 25 mei: Verdieping

09.30 – 10.00 Aankomst commissie

10.00 – 11.30 *Docenten (inclusief afstudeerbegeleiders)*
Doelen van de opleiding, programma, toetsing, eindniveau, kwaliteit docenten
Corinne Idink, docent realisatie
Brechtje Horsten, docent ontwerpen
Johan Vlug, coördinator major tuinarchitectuur, docent ontwerpen
Adrian Noortman, coördinator major landschapsarchitectuur, docent ontwerpen
Freek Rurup, docent realisatie
Frans van den Goorbergh, coördinator major management buitenruimte, docent management buitenruimte
Loes Leentjes, coördinator studieloopbaanbegeleiding, docent landschap
Jan van Merriënboer, docent beplanting
Wim Simons, coördinator Ad opleiding, docent communicatie

11.30 – 12.00 Intern commissieoverleg

12.00 – 13.00 *Studenten bachelor voltijd (inclusief afvaardiging opleidingscommissie)*
Programma, toetsing, kwaliteit docenten, afstudeerbegeleiding
Eerstejaarsstudenten
Hanneke Louwes, lid Opleidingscommissie

Tweedejaarsstudenten
Ouren Hommel, lid Opleidingscommissie
Anouk Steinvooite, lid Opleidingscommissie
Rebekka Bruin, lid Opleidingscommissie

Derdejaarsstudenten
Maaïke te Stroet, major realisatie
Jelle Zwinkels, major realisatie
Hylke Pander, major management buitenruimte
Joris Janssen, major tuinarchitectuur

- Vierdejaars studenten
 Jeroen Boon, major landschapsarchitectuur
 Jelmar Brouwer, major tuinarchitectuur
 Roeland Meek, major landschapsarchitectuur
 Sam Buitenhuis, major realisatie
- 13.00 – 14.00 Lunch en documentenbeoordeling
- 14.00 – 15.00 *Studenten bachelor deeltijd*
 Programma, toetsing, kwaliteit docenten, afstudeerbegeleiding
 Eerstejaarsstudenten
 Lianne Asschert
 Jose ten Ham
- Tweedejaarsstudenten
 Ed van der Haar, profiel ontwerpen
 Roel Peters, profiel ontwerpen
 Jeanette Huisbrink, profiel management buitenruimte
 Alexander Bijl, profiel ontwerpen, lid Opco
 Dorine van der Wielen, profiel ontwerpen
- Derdejaarsstudenten
 Egbert van Milgen, major landschapsarchitectuur
 Anne Melse, major realisatie
- Vierdejaarsstudenten
 Trudy Hartman, major landschapsarchitectuur
 Esther van den Berge, major landschapsarchitectuur
 Tonnie Snoeijs, major realisatie
- 15.00 – 16.00 *Studenten Ad, voltijd en deeltijd*
 Programma, toetsing, kwaliteit docenten, afstudeerbegeleiding
 Cissy de Groot, eerstejaars Ad voltijd
 Hielke Bakker, tweedejaars Ad voltijd, profiel beheer buitenruimte
 Willeke Warmerdam, tweedejaars Ad voltijd, profiel beheer buitenruimte
 Edwin Hamer, tweedejaars Ad voltijd, profiel ontwerpen
 Robert de Lange, tweedejaars Ad voltijd, profiel planrealisatie
 Angelique Wolbert, eerstejaars Ad deeltijd
 Bas de Beijer, eerstejaars Ad deeltijd
 Jorine van Keulen, eerstejaars Ad deeltijd
 Marion Lijmbach, eerstejaars Ad deeltijd
 Peter te Velde, tweedejaars Ad deeltijd, profiel ontwerpen
 Andreau Bräuer, tweedejaars Ad deeltijd, profiel ontwerpen
- 16.00 – 17.00 Aanvullend onderzoek, formuleren conclusies
- 17.00 – 17.15 Terugkoppeling resultaten, afsluiting van de visitatie

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

Kwantitatieve gegevens verstrekt door de opleiding

Totaal aantal studenten in 2011/2012:	voltijd		deeltijd		ad vt	ad dt
Aantal ingestroomde studenten in:	2006	102	63			
	2007	103	60			
	2008	108	63			
	2009	115	71			
	2010	121	59			
	2011	86	33	30	24	

T&L voltijd

Cohort	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
In stroom	96		102		103		108		115		121		86	
MBO	27		31		21		21		39		38		26	
HAVO	43		56		72		64		53		71		51	
VWO	16		8		7		16		19		9		5	
Buitenland	2				2				2		2		2	
Overig	8		7		1		7		2		1		2	
Uitval														
In 1e jaar	23	24%	24	24%	25	24%	25	23%	33	29%	41	34%		
In 2e jaar	7		6		6		10		10					
Totaal uitval	36		35		37		36		43		41		0	
Herinschrijvers	73		78		78		83		82		80		86	
totaal uitval na 1e jaar (/herinschrijvers)	13	18%	11	14%	12	15%	11		10		0		0	
Opleidingsrendement														
Na 4 jaar diploma behaald	47		44		36		3							
Na 5 jaar diploma behaald	11		18											
diploma behaald nominaal+1	58		79%		62		79%		36		46%		3	
Totaal diploma behaald	58		61		36		3		0		0		0	
Nog ingeschreven	2		6		30		69		72		80		86	

T&L deeltijd

Cohort	2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
In stroom	49		63		60		63		71		59		33	
MBO	3				4		14		8		13		9	
HAVO			1		3		10		12		12		5	
VWO			2		3		10		12		15		3	
Buitenland							1		1		2			
Overig	46		60		50		28		38		17		16	
Uitval														
In 1e jaar	9		15		18		19		20		15		2	
In 2e jaar	10		16		16		13		9					
Totaal uitval	29		38		40		35		29		15		2	
Herinschrijvers	40		48		42		44		51		44		31	
totaal uitval na 1e jaar (/herinschrijvers)	20	50%	23	48%	22	52%	16		9		0		0	
Opleidingsrendement														
Na 4 jaar diploma behaald	8		15		6									
Na 5 jaar diploma behaald	8		5											
diploma behaald nominaal+1	16		40%		20		42%		6		14%		0	
Totaal diploma behaald	18		20		6		14%		0		0		0	
Nog ingeschreven	2		5		14		28		42		44		31	

NB voor Ad alleen instroomcijfers; begin 2012 nog geen uitval/rendement c

Docentkwaliteit

aantal docenten met bachelor	24	
aantal docenten met master	19	
aantal docenten met PhD	2	
aantal docenten met Ma of PhD	21	46%
aantal onderwijsgeevenden totaal	46	
<i>incl 1 onderwijsassistent zonder ba</i>		
<i>peildatum maart 2012</i>		

docent-student-ratio 1 op 22

contacturen, gemiddeld/lesweek	ba-vt	ba-dt	ad-vt	ad-dt
jaar 1	26	11	26	11
jaar 2	24	10	22	10
jaar 3	16,75	9		
jaar 4	nvt	nvt		
<i>jaar 3 gemiddeld over majoren</i>				
<i>jaar 4 minor/stage en afstuderen</i>				

Bijlage 4 Eindkwalificaties

De kerncompetenties van de opleiding Tuin- en Landschapsinrichting luiden als volgt:

A. Formuleren en ontwikkelen van beleid

Toelichting:

Maken van onderdelen van een beleidsplan (thema of gebied) waarin verbetervoorstellen voor de (groene) buitenruimte worden gedaan.

Maken van notities ter beïnvloeding van bestuurlijke of strategische beslissingen voor de buitenruimte.

B. Ontwerpen van de buitenruimte/landschap

Toelichting:

Formuleren van de ontwerpogave, analyseren, ontwikkelen van concepten, maken van ruimtelijke modellen en ontwerpen voor verschillende planfasen op verschillende schaalniveaus.

C. Maken van een technisch ontwerp

Toelichting:

Maken van een technisch ontwerp, detaillering en constructietekeningen voor de buitenruimte met de bijbehorende berekeningen, ten behoeve van prijs- en contractvorming.

D. Voorbereiden en realiseren van projecten, directie voeren, toezicht houden

Toelichting:

Leveren van aanbestedingsstukken voor de aanleg en beheer (RAW).

Voeren van directie, houden van toezicht en voeren van overleg tijdens realisatie- en uitvoeringsfase.

E. Beheren van de buitenruimte

Toelichting:

Maken van een beheerplan (thema of gebied) met verbetervoorstellen voor de (groene) buitenruimte op basis van een analyse van de kwaliteit en de benodigde middelen.

Opstellen van een operationeel (groen-)plan.

Monitoren van de kwaliteit van de buitenruimte.

F. Toepassen en adviseren beplanting

Toelichting:

- Opstellen van concepten en technische uitwerking voor beplantingen.
- Maken van beplantingsplannen, groenstructuurplannen en boomstructuurplannen.
- Kwaliteitsbeoordeling van plantmateriaal en beplantingen.
- Monitoren van ontwikkeling in beplantingen.
- Kwaliteitsverbetering van groeiomstandigheden voor beplantingen.

De competenties zijn van toepassing op zowel de bacheloropleiding als de Associate degree. Er is echter een onderscheid in het niveau waarop de competenties behaald moeten worden, zoals blijkt uit onderstaand schema.

Competentie	Ontwerpen			Realisatie		Management en beheer	
	Ad Ontwerpen/ Visualiatie	Ba Tuin- architectuur	Ba Landschaps- Architectuur	Ad Realisatie	Ba Realisatie	Ad Beheer	Ba Management buitenruimte
A. Ontwikkelen beleid	1	2	3	1	2	2	3
B. Ontwerpen buitenruimte/ Landschap	2	3	3	1	2	1	2
C. Maken technisch ontwerp	1	2	2	2	3	1	2
D. Voorbereiden en realiseren projecten	1	2	2	2	3	1	2
E. Beheren buitenruimte	1	2	2	1	2	2	3
F. Beplanting	2	3	3	2	3	2	3

Voor de bacheloropleiding worden vier beroepsprofielen onderscheiden:

- Tuinontwerper (behorend bij de major Tuinarchitectuur);
- Landschapsontwerper (behorend bij de major Landschapsarchitectuur);
- Projectleider Realisatie Tuin- en Landschapsarchitectuur** (behorend bij de major Realisatie Tuin- en Landschapsarchitectuur);
- Beleidsmedewerker beheer openbare ruimte / Regisseur publieke ruimte** (behorend bij de major Management buitenruimte).

**** Na een aantal jaren de functie als medewerker vervuld te hebben.**

Voor de Associate degree worden drie beroepsprofielen onderscheiden:

- Ontwerper/visualisator;
- Werkvoorbereider/-calculator;
- Beheerder openbare ruimte.

Hieronder volgt een uitwerking ten aanzien van de kwaliteiten die voor elk van deze zeven beroepsprofielen benodigd zijn.

Kwaliteiten tuinontwerper (major tuinarchitectuur):

- Het op creatieve wijze kunnen omgaan met ruimtelijke processen en planvorming;
- Ruimtelijk inzicht en beeldend vermogen;
- Kunnen werken vanuit een cultureel besef en vanuit kennis van de tuin- en landschapsarchitectuur;
- Het vermogen de beplantingen en de materialisatie in te zetten in de lijn en de geest van het ontwerp;
- Kunnen werken in een interdisciplinair verband van architecten en beeldende kunstenaars;
- Kunnen ontwerpen met levende materialen en met de ontwikkeling van beplantingen in de tijd;
- Kunnen doorontwerpen en detailleren;
- Kunnen inschatten en ramen van kosten;
- Vaardig zijn met ambachtelijke presentatietechnieken;
- Vaardig zijn in de communicatie met opdrachtgevers.

Kwaliteiten landschapsontwerper (major landschapsarchitectuur):

- Het op creatieve wijze kunnen omgaan met ruimtelijke processen en planvorming;
- Ruimtelijk inzicht en beeldend vermogen;
- Kunnen werken vanuit een cultureel besef en vanuit kennis van de ontwikkeling van de landschapsarchitectuur, stedenbouw en beeldende kunst;
- Kunnen ontwerpen voor grotere gebieden en voor processturing van gebiedsontwikkeling;
- Kunnen werken in een interdisciplinair verband van cologen en stedenbouwkundigen, architecten en beeldende kunstenaars;
- Kunnen ontwerpen met levende materialen en met de ontwikkeling van bepalingen in de tijd;
- Kunnen ontwerpen door de schalen heen, van abstracte tot concrete vormgeving.

Kwaliteiten plan-uitwerker en begeleider uitvoering (major realisatie tuin- en landschapsarchitectuur):

- Het vermogen bezitten de materialisatie in te zetten in de lijn en de geest van het ontwerp;
- Een gedegen kennis van levende en dode materialen en de toepassing ervan;
- Het vermogen bezitten om technische oplossingen te bedenken, uit te werken en weer te geven;
- Kunnen beoordelen van materialen en constructies op kwaliteit;
- Kunnen calculeren en inschatten van kosten;
- Praktisch inzicht in de realisatie van werkzaamheden buiten;
- In staat zijn tot directievoeren.

Kwaliteiten manager buitenruimte (major management buitenruimte):

- Kunnen sturen op kwaliteit van de fysieke omgeving, zowel op technische als op ruimtelijke kwaliteit;
- Kunnen communiceren met bewoners en gebruikers, met bestuurders, maar ook met verkeerskundigen, verlichtingsdeskundigen, mensen van reinigingsdiensten etc.;
- Kunnen budgetteren en plannen;
- De praktijk van alle dag kunnen omzetten in groenbeleid en beheerbeleid;
- Als opdrachtgever kunnen fungeren voor technici en ontwerpers.

Kwaliteiten van de Ad' er Ontwerper/visualisator:

- Ruimtelijk inzicht en beeldend vermogen;
- Kunnen werken vanuit een cultureel besef en vanuit kennis van de tuin- en landschapsarchitectuur;
- Op creatieve en flexibele wijze inbreng kunnen leveren aan ruimtelijke planvorming;
- Vaardig zijn met digitale en ambachtelijke visualisatie- en presentatietechnieken;
- Kostenbewust;
- Kunnen werken in een projectteam en binnen een bedrijfscontext;
- Doelmatig kunnen communiceren met teamgenoten, projectleiders en derden, zoals leveranciers.

Kwaliteiten van de Ad' er Werkvoorbereider/-calculator:

- Het vermogen de materialisatie in te zetten in de lijn en de geest van het ontwerp;
- Een gedegen kennis van levende en dode materialen en de toepassing ervan;
- Het vermogen om technische oplossingen te bedenken binnen een gegeven kader;
- Technische ontwerpen uit te werken en weer te geven in technische tekeningen;
- Kostenramingen en calculaties kunnen maken;
- Praktisch inzicht in de realisatie van werkzaamheden buiten.

Kwaliteit van de Ad' er beheerder openbare ruimte:

- Beleid kunnen omzetten in concrete beheermaatregelen;
- Beheerplanningen kunnen opstellen en bewaken;
- Kwaliteitscontroles kunnen uitvoeren;
- Beheercalculaties kunnen maken;
- Kunnen sturen op de kwaliteit van de fysieke omgeving, zowel op technische als op ruimtelijke kwaliteit;
- Kunnen communiceren met bewoners en gebruikers;
- Kunnen budgetteren en plannen.

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Programma voltijd bachelor

Jaar 1	
Eerste semester	Startproject 'De Etalage', 15 EC Vormgeven, 5 EC Constructie, 5 EC Beplanting, 'de basis', 5 EC Portfolio
Tweede semester	Beleid in woord en beeld, 5 EC Ruimte, 5 EC Materialisatie, 10 EC Landschapsanalyse, 10 EC Portfolio
Jaar 2	
Eerste semester	Plein- en parkontwerp, 5 EC Werkvoorbereiding, 5 EC Vernieuwing en participatie, 5 EC Landschappelijke beplanting, 5 EC Landschapsontwerp, 10 EC
Tweede semester	Stedelijke inrichting, 10 EC Integrale opdracht, 15 EC Portfoliopresentatie, majorkeuze Majorspecifieke deel Integrale opdracht, 5 EC
Jaar 3	
Eerste semester	Majorspecialisatie, 30 EC
Tweede semester	Stage, 30 EC
Jaar 4	
Eerste semester	Minor, 30 EC
Tweede semester	Afstudeeropdracht, 30 EC

Een uitzondering hierop vormt het studietraject Management publieke ruimte (onderdeel van de major Management buitenruimte). Dit studietraject bestaat in het derde en vierde jaar achtereenvolgens uit de major Management buitenruimte (30 EC), de minor Management publieke ruimte (30 EC) en de afstudeeropdracht (60EC).

Programma voltijd Associate degree

Jaar 1	
Eerste semester	Startproject 'De Etalage', 15 EC Vormgeven, 5 EC Constructie, 5 EC Beplanting, 'de basis', 5 EC Portfolio
Tweede semester	Beleid in woord en beeld, 5 EC Ruimte, 5 EC Materialisatie, 10 EC Landschapsanalyse, 10 EC Portfolio
Jaar 2	
Eerste semester	Ad Ontwerpen: Plein- en parkontwerp, 5 EC Landschapsontwerp, 5 EC Visualisatietechniek, 5 EC Stage Ontwerpen 15 EC Ad Realisatie T&L: Plein- en parkontwerp, 5 EC Werkvoorbereiding, 5 EC Computertechnieken, 5 EC Stage Realisatie T&L, 15 EC Ad Beheer buitenruimte: Werkvoorbereiding, 5 EC Vernieuwing en participatie, 5 EC Groenbeheer, 5 EC Stage Beheer buitenruimte, 15 EC
Tweede semester	Stedelijke inrichting groepsopdracht, 5 EC Stedelijke beplanting, 5 EC Integrale opdracht, 10 EC Profielspecifieke deel Integrale opdracht, 10 EC

Programma deeltijdopleiding

Jaar 1	
Eerste semester	Vormgeven, 10 EC Constructie, 10 EC Beplanting en beheer, 10 EC
Tweede semester	Beleid in woord en beeld, 5 EC Ruimte, 5 EC Materialisatie, 10 EC Landschapsanalyse, 10 EC
Jaar 2	
Eerste semester	Verdieping Ontwerpen: Plein- en parkontwerp, 5 EC Landschappelijke beplanting, 5 EC Landschapsontwerp, 10 EC Visualisatietechnieken, 10 EC Verdieping Realisatie T&L: Plein- en parkontwerp, 5 EC Landschappelijke beplanting, 5 EC Werkvoorbereiding, 10 EC Computertechnieken, 10 EC Verdieping Beheer buitenruimte: Werkvoorbereiding, 5 EC Landschappelijke beplanting, 5 EC Vernieuwing en participatie, 10 EC Groenbeheer, 10 EC
Tweede semester	Stedelijke inrichting, 10 EC Integrale opdracht, 10 EC Profielspecifieke deel Integrale opdracht, 5 EC <i>Voor Ad-studenten: afsluitend examen Associate degree</i>
Jaar 3	
	Majorspecialisatie, 30 EC Stage, 15 EC Individuele vrijstelling, 15 EC
Jaar 4	
	Afstudeeropdracht, 30 EC Individuele vrijstelling, 30 EC

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

- Kritische reflectie
- Eindwerkstukken (zie voor meer gedetailleerde informatie de volgende bladzijde)
- Beleidsnotitie 'Werkplan internationalisering 2012, Opleidingsdirectie tuin- en landschapsinrichting'
- Competentiegericht onderwijs, De MATCH tussen Onderwijsconcept, Toetsbeleid en Onderwijs Examen Reglement
- Portfolio's uit alle studie jaren
- Stageverslagen
- OOR voltijd 2011/2012
- OOR deeltijd 2011/2012
- OER voltijd 2011/2012
- OER deeltijd 2011/2012
- Dictaten van verschillende kernvakken uit alle studie jaren
- Studieboeken uit alle studie jaren
- Verslagen buitenlandse excursies (Vlaanderen, Parijs, Berlijn, München, Frankfurt, Andalusië)
- Projectverslagen uit alle studie jaren
- Notulen opleidingscommissie 2010-heden
- Documenten met betrekking tot studieloopbaanbegeleiding (o.a. docenthandleiding, verslagen slb-vergaderingen, lesplannen)
- Evaluatieresultaten (o.a. NSE, HBO-monitor, evaluaties onderwijseenheden)
- Moduleboeken uit alle studie jaren
- Notulen Examencommissie voltijd- en deeltijdkamers
- Werkplannen T&L 2007-2010
- Notulen personeelsvergaderingen 2009-heden
- Notulen werkveldadviescommissie 2008-heden
- Beroepsprofiel T&L 2005
- Handleidingen majors
- Handleidingen minoren
- Handleidingen eerste en tweede jaar
- Handleiding stage
- Handleiding afstuderen
- Boekenlijst
- CV's docenten
- Medewerkermonitor VHL 2010
- Documentatie en verslaglegging van onderwijsontwikkelingen 2008 t/m 2011
- Resultaten vragenlijst externe assessoren
- Documentatie met betrekking tot de Ad-aanvraag (2010)
- Werkplan Internationalisering 2012

Overzicht van door de visitatiecommissie bestudeerde scripties

Student	Major	Titel en ondertitel rapport	Afstudeerjaar	Cijfer
Derks, I.	RT (dt)	Economisch rendabel exploiteren	2010	7,0
Hannink, N.	MB (vt)	Groene en blauwe diensten, van beleid tot uitvoering	2010	7,0
Heijden, R. van der	RT (vt)	Hergebruik van bomen in de openbare ruimte	2010	8,0
Kaiser, V.	MB (vt)	Realisatie Meerjarenprogramma Ontsnippering, Optimalisatie natuurontwikkeling	2010	8,5
Mones, H.	LA (dt)	Noordoostpolder	2010	6,0
Vermeulen, M.	LA (vt)	Midden-Delfland	2010	6,0
Weeterings, L.	TA (dt)	Bedrijvenpark Apeldoorn Zuid	2010	8,0
Bierhoff, R.	TA (vt)	Noorderpark Almelo	2011	6,0
Feuler, C.	MB (vt)	Onderzoek Daf-terrein Eindhoven	2012	6,5
Hendriks, R.	LA (vt)	Zuidwestelijke Delta	2011	8,0
Jansen, J.	LA (vt)	Zuidwestelijke Delta	2011	6,5
Kuipers, W.	LA (dt)	Utrechtse Heuvelrug	2011	7,0
Pol, R. van der	RT (vt)	De groene grachtengordel van Amsterdam, ontwikkeling van een integrale groeiplaatsconstructie voor bomen in het grachtenprofiel	2011	8,0
Prins, R.	MPR (vt)	Bewonersinitiatieven, Brug naar de toekomst; Over het stimuleren van initiatieven die betrekking hebben op het beheer en onderhoud van de openbare ruimte	2011	7,0
Veldhuizen – van Heest, B.	MB (dt)	Protocollen voor het realiseren van bomendepots	2011	9,0
Westra, J.	LA (vt)	Zuidwestelijke Delta	2011	8,0

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R.S. Kloosterman

Datum:

30 mei 2012

Plaats:

Utrecht

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

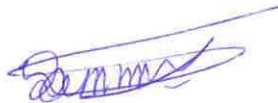
Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam: Sylvie VAN DAMME

Datum: 30/5/2018

Plaats: Velp.

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Edwin Sambhagen

Naam:

Edwin Sambhagen

Datum:

30/5/2012

Plaats:

Uelap.

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

A. van Noord

Datum:

30/5/2012

Plaats:

leiderdag

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

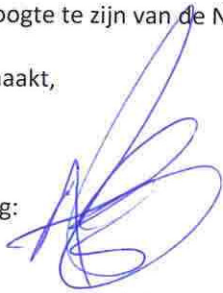
Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Tuin- en Landschapsinrichting van hogeschool Van Hall Larenstein. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Anne Hendrica Egidia Jacoba
de Brouwer

Datum:

30 mei 2012

Plaats:

Utrecht